

Taideyliopistoselvitystyöryhmän muistio

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:1

Taideyliopistoselvitystyöryhmän muistio

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:1



Opetus- ja kulttuuriministeriö / Undervisnings- och kulturministeriet
Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto / Utbildnings- och forskningspolitiska avdelningen
PL / PB 29
00023 Valtioneuvosto / Statsrådet
<http://www.minedu.fi/OPM/julkaisut>

ISBN 978-952-485-985-1 (PDF)
ISSN-L 1799-0327
ISSN 1799-0335 (PDF)

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä/
Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2011:1

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Julkaisun päivämäärä
12.1.2011

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Puheenjohtaja: Päivi Kärkkäinen Sihteerit: Maija Innola		Julkaisun laji Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä	
		Toimeksiantaja Opetus- ja kulttuuriministeriö	
		Toimielimen asettamispvm 15.6.2010	Dnro 63/040/2010
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Taideyliopistoseelvitystyöryhmän muistio (Konstuniversitetsutredningsarbetsgruppens promemoria)			
Julkaisun osat muistio ja liite			
Tiivistelmä <p>Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti selvityksen, jonka tavoitteena oli vahvistaa Taideyliopistojen roolia taiteen ja kulttuurin laadun, vaikuttavuuden ja kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistamisessa. Työryhmän tehtävänä oli tehdä esitys siitä, millä edellytyksillä maahamme voidaan synnyttää kansallisesti ja kansainvälisesti nykyistä vahvempi Taideyliopisto. Työryhmän tuli tehdä esitys Taideyliopiston toiminnallisista tavoitteista ja toimintarakenteista niin, että edellytykset taiteellisen toiminnan moninaisuudelle ja monikulttuurisuudelle vahvistuvat sekä arvioida taideyliopiston kustannusvaikutukset sekä mahdollisten taiteen ja kulttuurin kehittämiseksi tarvittavien lisäpanostusten tarvetta.</p> <p>Taideyliopistojen toimintaympäristössä on tapahtunut monia muutoksia, jotka liittyvät taiteen ja luovien alojen merkityksen kasvuun, taiteen ja taideammattien muutoksiin, korkeakoulujen uudistumiseen sekä kansainvälisyyden merkityksen korostumiseen. Taideyliopistojen tehtävänä on tutkia ja kehittää taidetta sekä kouluttaa itsenäisiä taiteilijoita. Taidealan yliopistokoulutukselle ei kuitenkaan ole määrällisiä lisäystarpeita. Taideyliopistojen tärkeimpiä kehittämistarpeita ovat koulutuksen, tutkimuksen ja taiteellisen toiminnan korkean laadun vahvistaminen sekä kansainvälistyminen.</p> <p>Selvitystyöryhmä esittää Kuvataideakatemiasta, Sibelius-Akatemiasta ja Teatterikorkeakoulusta muodostettavan monialaisen taideyhteisön, Taideyliopiston, perustamista koskevan valmistelun käynnistämistä. Uusi yliopisto aloittaisi toimintansa vuonna 2013. Taideyliopisto profiloituisi kansainväliseksi vapaan taiteen yliopistoksi. Taideyliopisto vahvistaisi toiminnallaan taiteen asemaa ja autonomiaa yhteiskunnassa sekä koko Suomen taide- ja kulttuurielämää.</p> <p>Selvitystyöryhmän näkemyksen mukaan Taideyliopistolla tulisi olla yhteinen johto ja hallitus sekä strateginen päätöksenteko. Toimintarakenne perustuisi mallille, jossa yliopistolla olisi kolme akatemiaa: Kuvataideakatemia, Sibelius-Akatemia ja Teatterikorkeakoulu. Taideyliopiston yhteistyötä tiedeyliopistoissa toimivien taidealan koulutusyksiköiden kanssa tiivistettäisiin yhteisillä koulutusohjelmilla, tohtoriohjelmilla, yksiköillä tai laitoksilla. Taideyliopiston muodostaminen tulisi valmistella sisältölähtöisesti ja osallistamalla henkilökunta ja opiskelijat muutosprosessiin.</p> <p>Taideyliopistolle tulisi taata kansainvälisen laadun ja kilpailukyvyn edellyttämät voimavarat. Valtion rahoitukseen tulisi tehdä pysyvä tasokorotus ja Taideyliopiston valmistelua tulisi tukea ministeriön erillisaikavaroilla. Lisärahoitusta tarvitaan yliopiston ydintoimintojen kehittämiseen. Taideyliopiston toiminnan kehittämisessä keskeisiä periaatteita ovat henkilökohtaisen ja pienryhmäopetuksen takaaminen laajasti, opetus- ja tutkimushenkilökunnan taiteellisen ja/tai tutkimustoiminnan lisääminen, tutkimustoiminnan edellytysten parantaminen, kansainvälistymisen nostaminen keskeiseksi strategiseksi tavoitteeksi sekä opiskelijalähtöisten yhteistyömuotojen tukeminen akatemioiden välillä.</p>			
Avainsanat yliopistot, taide, taidekorkeakoulut, korkeakouluopetus, tutkimus			
Muut tiedot			
Sarjan nimi ja numero Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:1		ISSN-L 1799-0327 1799-0335 (PDF)	ISBN 978-952-485-985-1 (PDF)
Kokonaissivumäärä 37	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja		Kustantaja Opetus- ja kulttuuriministeriö	

Presentationsblad

Utgivare
Undervisnings- och kulturministeriet

Utgivningsdatum
12.1.2011

Författare (uppgifter om organets namn, ordförande, sekreterare)	Typ av publikation Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar		
	Uppdragsgivare Undervisnings- och kulturministeriet		
	Datum för tillsättande av 15.6.2010	Dnro 63/040/2010	
Publikation (även den finska titeln) Konstuniversitetsutredningsarbetsgruppens promemoria (Taideyliopistoselvitystyöryhmän muistio)			
Publikationens delar Promemoria och bilaga			
Sammandrag <p>Undervisnings- och kulturministeriet inledde en utredning med mål att stärka konstuniversitetens roll i främjandet av konstens och kulturens kvalitet, genomslagskraft och internationella konkurrenskraft. Arbetsgruppens uppgift var att utreda vad som krävs för att skapa ett konstuniversitet i landet med större nationell och internationell styrka än för närvarande. Arbetsgruppen skulle utarbeta en presentation över konstuniversitetets operativa mål och verksamhetsstrukturer i syfte att stärka förutsättningarna för den konstnärliga verksamhetens diversitet och mångkulturaliteten. Därtill skulle arbetsgruppen utvärdera konstuniversitetets kostnadsverknningar samt behovet av eventuella extra insatser för att utveckla konsten och kulturen.</p> <p>Det har skett många förändringar i konstuniversitetens verksamhetsmiljö som anknyter till konstens och de kreativa branschernas allt större betydelse, förändringar inom konsten och de konstnärliga yrkena, högskolereformen samt internationaliseringens framhävda betydelse. Konstuniversitetets uppgift är att forska i och utveckla konsten samt att utbilda självständiga konstnärer. Det finns dock inget behov av kvantitativ ökning inom universitetsutbildningen på konstområdet. Konstuniversitetets viktigaste utvecklingsbehov handlar om att stärka utbildningens, forskningens och den konstnärliga verksamhetens höga kvalitet samt att öka den internationella inriktningen.</p> <p>Utredningsarbetsgruppen föreslår att man inleder en beredning för att grunda en sektorsövergripande konstgemenskap, Konstuniversitetet, som består av Bildkonstakademin, Sibeliusakademin och Teaterhögskolan. Det nya universitetet skulle inleda sin verksamhet år 2013. Konstuniversitetet skulle profilera sig som ett internationellt universitet för den fria konsten. Genom sin verksamhet skulle Konstuniversitetet stärka konstens ställning och autonomi i samhället samt konst- och kulturlivet i hela Finland.</p> <p>Utredningsarbetsgruppen anser att Konstuniversitetet ska ha en gemensam ledning och styrelse samt en gemensam strategisk beslutsprocess. Verksamhetsstrukturen bygger på en modell där universitetet har tre akademier: Bildkonstakademin, Sibeliusakademin och Teaterhögskolan. Konstuniversitetets samarbete med utbildningsenheter på konstområdet inom vetenskapsuniversiteten intensifieras genom gemensamma utbildningsprogram, doktorsprogram, enheter eller institutioner. Bildandet av Konstuniversitetet bör beredas med innehåll som utgångspunkt och genom att engagera personalen och de studerande i förändringsprocessen.</p> <p>Konstuniversitetet garanteras de resurser som krävs för internationell kvalitet och konkurrenskraft. En bestående nivåhöjning görs i den statliga finansieringen och beredningen av Konstuniversitetet stöds genom separat finansiering från ministeriet. Tilläggsfinansiering behövs för att utveckla universitetets kärnfunktioner. Viktiga mål i utvecklingen av Konstuniversitetets verksamhet är att garantera den individuella och smågruppsbaserade undervisningen, att öka undervisnings- och forskningspersonalens konstnärliga verksamhet och/eller forskningsverksamhet, att förbättra förutsättningarna för forskningsverksamheten, att lyfta fram internationaliseringen som ett centralt strategiskt mål samt att stödja studentcentrerade samarbetsformer mellan akademierna.</p>			
Nyckelord universitet, konst, konsthögskolor, högskoleundervisning, forskning			
Seriens namn och nummer Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2011:1	ISSN-L 1799-0327 1799-0335 (Online)	ISBN 978-952-485-985-1 (PDF)	
Sidoantal 37	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution		Förlag Undervisnings- och kulturministeriet	

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti 15.6.2010 selvityksen, jonka tavoitteena on vahvistaa Taideyliopistojen roolia taiteen ja kulttuurin laadun, vaikuttavuuden ja kansainvälisen kilpailukyvyyn vahvistumisessa. Selvitystyöryhmän tehtävänä oli:

- 1 tehdä esitys siitä, millä edellytyksillä maahamme voidaan synnyttää kansallisesti ja kansainvälisesti nykyistä vahvempi Taideyliopisto
- 2 tehdä esitys Taideyliopiston toiminnallisista tavoitteista ja toimintarakenteesta niin, että edellytykset taiteellisen toiminnan moninaisuudelle ja monikulttuurisuudelle vahvistuvat
- 3 arvioida Taideyliopiston kustannusvaikutukset sekä mahdollisten taiteen ja kulttuurin kehittämiseksi tarvittavien lisäpanostusten tarvetta.

Selvitysryhmän tuli työssään ottaa huomioon opetus- ja kulttuuriministeriön korkeakoulupoliittisten tavoitteiden lisäksi taidepoliittisen selonteon tavoitteet, Suomen kansainvälisen kilpailukykystrategian tavoitteet, eri taiteenalojen kehittämistä koskevat ohjelmat ja selvitykset sekä Korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen suuntaviivat 2008 -muistiossa esitetyt tavoitteet.

Työryhmän puheenjohtajana toimi pääjohtaja Päivi Kärkkäinen Suomen Kansallisoopperasta ja jäsenenä rehtori Gustav Djupsjöbacka Sibeliuksen Akatemiasta, johtava dekaani Helena Hyvönen Aalto-yliopiston taideteollisesta korkeakoulusta, ylijohtaja Riitta Kaivosoja opetus- ja kulttuuriministeriöstä, rehtori Markus Konttinen Kuvataideakatemiasta, johtaja Anita Lehikoinen opetus- ja kulttuuriministeriöstä, hallituksen puheenjohtaja Maria-Liisa Nevala Teatterikorkeakoulusta, hallituksen puheenjohtaja Mauri Niemi Kuvataideakatemiasta, puheenjohtaja Riikka Pellinen Sibeliuksen Akatemian ylioppilaskunnasta, rehtori Paula Tuovinen Teatterikorkeakoulusta, hallituksen puheenjohtaja Tom von Weymarn Sibeliuksen Akatemiasta ja rehtori Mauri Ylä-Kotola Lapin yliopistosta. Työryhmän sihteerinä toimi opetusneuvos Maija Innola opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

Työryhmä kokoontui viisi kertaa ja kuuli asiantuntijoina puheenjohtaja Leif Jakobsonia Taiteen keskustuimikunnasta, johtavaa tiedeasiantuntijaa Hannele Kurkea Suomen Akatemiasta, opiskelija Jussi Rauvolaa Sibeliuksen Akatemiasta, oopperalaulaja Lilli Paasikiveä Suomen kansallisoopperasta, toiminnanjohtaja Erik Söderblomia Helsingin juhlatiimoilta ja professori Jussi Ängeslevää, Universität der Künste Berlinistä. Selvitystyöryhmä järjesti 3.12.2010 keskustelu- ja kuulemistilaisuuden kulttuurin ja taiteen järjestöille ja muille toimijoille sekä korkeakoulujen edustajille.

Saatuana työnsä päätökseen selvitystyöryhmä luovuttaa muistionsa opetus- ja kulttuuri-
ministeriölle.

Helsingissä 12 päivänä tammikuuta 2011



Päivi Kärkkäinen



Gustav Djupsjöbacka



Helena Hyvönen



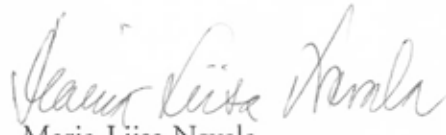
Riitta Kaivosoja



Markus Konttinen



Anita Lehtikoinen



Maria-Liisa Nevala



Mauri Niemi



Riikka Pellinen



Paula Tuovinen



Tom von Weymar



Mauri Ylä-Kotola



Maija Innola

Sisältö

I	<i>Tausta</i>	8
1	Johdanto	8
2	Toimintaympäristön muutoksia	10
	2.1 Kulttuuripolitiikan näkemykset kulttuurin ja taiteen tulevaisuudesta sekä kulttuuripolitiikan tavoitteet	10
	2.2 Kulttuurialan työvoima ja muutokset taideammateissa	12
	2.3 Yliopistokentän muutos	14
3	Taideyliopistot ja muu taidealan koulutus	17
	3.1 Taideyliopistot	17
	3.2 Muu taide- ja kulttuurialan koulutus Suomessa	21
	3.3 Kulttuurialan ennakoidut koulutustarpeet	22
	3.4 Taideyliopistot muualla	23
	3.5 Taiteiden ja taiteellisen tutkimuksen nykytila	24
	3.6 Taideyliopistojen välinen yhteistyö	26
II	<i>Uusien mahdollisuuksien tunnistaminen – Selvitystyöryhmän ehdotukset</i>	28
4	Taideyliopistojen kehittämistarpeet	28
5	Taideyliopiston tavoitteet, mahdollisuudet ja uhat	30
6	Taideyliopiston toimintarakenne	32
7	Kustannusvaikutukset ja tarvittavat lisäpanostukset	34
8	Edellytykset kansallisesti ja kansainvälisesti vahvemman Taideyliopiston synnyttämiselle	35
	Liite	37
	SWOT-tarkastelu Taideyliopistosta ja nykytilasta	37

I Tausta

1 Johdanto

Taideyliopistojen toimintaympäristö muuttuu maailman ja taiteen muutoksen takia. Olennaisimmat muutokset liittyvät taiteen ja luovien alojen merkityksen kasvuun, taideammattien muutokseen, kansainvälistymiseen, väestökehitykseen ja teknologian kehittymiseen. Taideyliopistojen tehtävänä on tutkia ja kehittää taidetta proaktiivisesti sekä kouluttaa itsenäisiä taiteilijoita. Taideyliopistojen koulutuksen ja tutkimuksen tulee myös vastata taidekentässä ja taideammateissa tapahtuviin muutoksiin.

Suomessa tavoitteena on kehittää koulutus- ja tutkimusjärjestelmää siten, että kulttuuri, luovuus ja sivistys vahvistuvat. Kehittämispäätöksiä tarvitaan tämän vuoksi tieteellisen tutkimuksen lisäksi myös taidealan koulutukseen sekä taiteilija- ja taidelähtöiseen tutkimukseen. Korkeakoululaitosta on viime vuosina uudistettu voimakkaasti. Kehittämistarpeita on noussut esiin mm. korkeakoulutusta sekä tutkimus- ja innovaatiojärjestelmää koskevista kansallisista ja kansainvälisistä arvioinneista. Arviointien mukaan kehittämissuunnitelmia ovat mm. suomalaisten korkeakoulujen vähäinen kansainvälistyminen sekä korkeakoulu- ja tutkimuskentän sirpaloituminen.

Taideyliopistojen asemaa sekä niiden toiminnallista ja hallinnollista yhteistyötä on selvitetty useasti 2000-luvulla. Viimeksi ilmestyneitä selvityksiä ovat mm. opetusministeriön asettaman selvitysmiehen Turo Virtasen raportti Taideyliopistojen rakenteiden uudistaminen vuodelta 2006 ja Jussi Rauvolan Taideyliopistojen yhteistyötä ja sen syventämisen mahdollisuuksia koskeva selvitys Taide yli opiston vuodelta 2010.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman Taideyliopistosevitystyöryhmän tehtävänä on ollut arvioida Taideyliopistojen kehittämistarpeita ja korkeakoulurakenteita suhteessa muuttuneeseen toimintaympäristöön ja taidepolitiikan tavoitteisiin. Selvitystyöryhmän työn lähtökohtana ei siis ollut säästöjen hakeminen Taideyliopistojen yhdistämisestä, vaan tarkoituksena oli pohtia, miten Taideyliopistojen koulutusta, taiteellista toimintaa, tutkimusta ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta voitaisiin vahvistaa.

Uusien yliopistokokonaisuuksien muodostaminen edellyttää osallisten yhteistä tahtoa ja sitoutumista. Aalto-yliopisto, Lapin yliopisto ja Tampereen yliopisto haluavat jatkaa taidealan koulutusta nykyisillä rakenteillaan. Tästä syystä pohtiessaan, millä edellytyksillä maahamme voidaan synnyttää kansallisesti ja kansainvälisesti nykyistä vahvempi Taideyliopisto, selvitysryhmä rajasi tarkastelunsa Kuvataideakatemiaan, Sibelius-Akatemiaan ja Teatterikorkeakouluun.

Taidealan koulutuksen kokonaisuuden selvittäminen taiteen perusopetuksesta korkeakoulutukseen ei kuulunut työryhmän toimeksiantoon. Tämän vuoksi selvitystyöryhmä ei työssään käsitellyt mm. Taideyliopistojen ja taidealan koulutusta antavien ammattikorke-

koulujen työnjakoon liittyviä kysymyksiä. Syksyn aikana käynnissä oli myös ammattikorkeakoulujen taloudellisen ja hallinnollisen aseman uudistamista koskeva selvitystyö.

Selvitystyöryhmän muistio jakaantuu kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa on tarkasteltu Taideyliopistojen toimintaympäristön muutoksia. Muistion toinen osa sisältää selvitysryhmän ehdotukset. Ehdotusosassa on tarkasteltu työryhmän toimeksiannon mukaisesti Taideyliopiston kehittämistavoitteita, toimintarakennetta, kustannusvaikutuksia ja tarvittavia lisäpanostuksia sekä edellytyksiä kansallisesti ja kansainvälisesti nykyistä vahvemman Taideyliopiston synnyttämiselle.

2 Toimintaympäristön muutoksia

2.1 Kulttuuripolitiikan näkemykset kulttuurin ja taiteen tulevaisuudesta sekä kulttuuripolitiikan tavoitteet

Valtioneuvosto antoi keväällä 2010 eduskunnalle selonteon kulttuurin tulevaisuudesta. Selontekoa valmisteltiin toimikunnassa, jonka tehtävänä oli hahmottaa globaalin toimintaympäristön heijastumista kulttuuriin, kartoittaa taiteen ja kulttuurin kentän muutostekijöitä sekä kuvata taiteen ja kulttuurin edistämisen edellytyksiä. Selonteon aikajänne ulottuu vuoteen 2035 saakka, mutta siinä esitettiin myös lyhyen aikavälin toimenpiteitä ja ratkaisuehdotuksia.

Selonteossa lähtökohtana pidetään sitä, että taide ja kulttuuri ovat ihmisenä olemisen itsearvoisia ja välttämättömiä perusasioita. Taide ja kulttuuri tuottavat tieteen ja koulutuksen ohella yhteiskunnan sivistyksellisen perustan. Taiteen ja kulttuurin sisällöt tuottavat edellytykset hyvälle elämälle ja yhteisöjen hyvinvoinnille. Taiteen heijastusvaikutukset näkyvät monella tasolla mm. elämisen laatuna, yhteisöllisyytenä, terveytenä ja taloudellisena toimeliaisuutena. Taide edustaa itsenäistä ajattelua ja toimintaa, joka pyrkii eroon asioiden ennalta määrittämisestä ja suuntautuu avaamaan ja uudelleen arvioimaan näkemyksiä elämästä ja yhteiskunnasta.

Valtioneuvoston selonteossa ja Kulttuuripolitiikan 2020 strategiassa¹ on tunnistettu useita kulttuurin toimintaympäristöä koskevia muutostekijöitä. Luovuuden ja kulttuurin yhteiskunnallisen merkityksen odotetaan kasvavan. Tämä johtuu erityisesti elämäntavoista, yhteiskunnan vaurastumisesta ja lisääntyneestä vapaa-ajasta. Kulttuuri eri muotoineen voi vastata osaltaan ihmisten tarpeisiin, jotka kohdistuvat elämän kokemiseen merkitykselliseksi, mahdollisuuksiin toteuttaa itseänsä ja kokea elämä henkisesti rikkaana. Selonteon taustaselvitys² nostaa esille ilmastonmuutoksen tekijänä, joka siirtää kulutusta immateriaalisten palveluiden suuntaan. Kulttuuripalvelut voivat tämän vuoksi tulevaisuudessa kiinnostaa entistä enemmän kuluttajia.

Kulttuurin aloilla tietoyhteiskuntakehitys ja erityisesti digitaalisen saatavuuden kehitys ovat ratkaisevasti lisänneet myös kulttuurin taloudellista merkitystä. Aineeton tuotanto ja palvelut muodostavan osan luovaa taloutta, joka on yksi nopeimmin kasvavista tuotannon alueista maailmassa. Luovan työn tuloksien hyödyntämisen eri tavoin voidaan olettaa kasvavan suomalaisessakin yhteiskunnassa.

¹ Kulttuuripolitiikan strategia 2020. Opetusministeriön julkaisuja 2009:12.

² Kulttuuri – tulevaisuuden voima. Taustaselvitys -selontekoa varten. Opetusministeriön julkaisuja 2009:58.

Kulttuurin moninaisuutta lisäävät jatkossa erilaiset elämäntapa-, osa-, ala- ja paikallis-kulttuurit. Suomeen suuntautuvan maahanmuuton ennustetaan kasvavan, mikä osaltaan lisää monikulttuurisuutta Suomessa. Moninaisuus ilmenee runsaina kulttuurin tuotteina ja palveluina, ja sitä vahvistavat lisääntyvä kulttuurien välinen vuorovaikutus ja liikkuvuus. Vuorovaikutuksen ja kohtaamisen kautta tapahtuva jatkuva muutos on avain kulttuurin uusiutumiseen ja kehittymiseen. Taidekentässä tulee tapahtumaan jatkuvasti muutoksia, jotka johtuvat mm. taiteen uusiutumisesta, eri alojen ja ilmaisutapojen yhdistämisestä ja kehittämisestä sekä välineiden muuttumisesta ja vuorovaikutuksesta. Selonteossa uusiksi ja nouseviksi muodoiksi nostetaan esimerkiksi hybriditaiteet, tieteen ja taiteen yhdistäminen, yhteisötaide, yhteisöllisessä mediassa tuotetut teokset ja toimintatavat sekä ekologisin tai eettisin perustein tuotettu taide. Myös kansainvälisyys muovaa kulttuuria ja kulttuuripolitiikkaa. Kulttuuriviennin ja kansainvälistymisen kehittämiseksi pyritään lisäämään kulttuuriin perustuvien tuotteiden ja palveluiden kysyntää kansainvälisesti.

Väestön keskittymisellä ja alueiden erilaistumisella on myös vaikutusta kulttuurin tulevaisuuteen. Väestö keskittyy pääkaupunkiseudulle, maakuntakeskuksiin tai muille suuremmille kaupunkialueille. Myös suuri osa taiteilijoista sijoittuu näille alueille. Kulttuurin talous keskittyy myös vahvasti pääkaupunkiseudulle ja alue toimii koko maan kulttuuri-toimialojen talouden ja työllisyyden vahvana veturina.

Suomessa väestön ikääntymisen voidaan ennakoida vaikuttavan siten, että kulttuurin kulutus kasvaa. Tämä johtuu lähivuosina eläkkeelle siirtyvien määrän kasvusta. Eläkkeelle siirtyvien ostovoima on myös suurempi verrattuna aiemmin eläköityneisiin. Toisaalta myös kulttuurin merkitys nuorten elämässä ja vapaa-ajassa on lisääntynyt viimeisten kymmenen vuoden aikana. Vuonna 2009 julkaistun nuorisobarometrin mukaan nuorten kulttuurin kulutuksen kasvu kohdistuu etenkin uusiin medioihin ja sosiaaliseen mediaan.

Tieto- ja viestintäteknologian kehitys muuttaa ihmisten toimintatapoja vapaa-aikana ja työelämässä. Muutokset vaikuttavat myös mm. tiedon saantiin, yhteisöjen muodostumiseen, organisaatiomuotoihin ja palveluodotuksiin. Myös kulttuuristen sisältöjen tuottaminen ja jakelu kehittyvät ja teknologinen kehitys avaa uusia mahdollisuuksia sekä kulttuuritoimijoille että sisältöliiketoiminnalle. Kun kasvava osa kulttuurisisällöistä ja palveluista siirtyy saataville tietoverkkoihin, sillä on vaikutusta myös perinteisten kulttuuripalveluiden kysyntään. Teknologinen kehitys vaikuttaa kuitenkin eri tavoin eri taiteen aloihin. Taiteen sisällöt eivät välttämättä muutu, mutta tekniikan kehitys voi parantaa taiteen saatavuutta ja saavutettavuutta.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on vertailtu suomalaista kulttuurialan arvostusta ja osallistumistiheyttä sekä taloutta muihin eurooppalaisiin maihin. Vertailu³ perustui erityisesti Tilastokeskuksen Kulttuuritilastoon sekä Eurostatin ja Euroopan neuvoston tilastoaineistoon. EU:n kulttuuribarometrissä erittäin tai melko tärkeänä kulttuuria piti keskimäärin 77 % vastanneista. Suomessa kulttuurin arvostus oli keskimääräistä alhaisempaa, sillä vastanneista 65 % piti kulttuuria tärkeänä. Kulttuuria arvostavien osuus oli korkein Ranskassa (88 %). Kulttuuriosallistumistiheydessä Suomi sijoittuu korkealle erityisesti teatteri- ja kirjastokäynneissä.

Kulttuurin osuus bruttokansantuotteista on Suomessa korkealla tasolla. Osuus oli korkein Ranskassa 3,4 %, mutta myös Suomi ja Norja 3,2 % sekä Tanska 3,1 % sijoittuvat melko lähelle kärkeä. Kulttuurialan vienti oli tuontia suurempaa vain Tanskassa, Saksassa, Espanjassa ja Virossa. Viennin volyymi oli Suomessa 71 % tuonnin määrästä.

³ Suomen kulttuuri eurooppalaisessa vertailussa. Opetusministeriön politiikka-analyysiä 2009:5.

Kulttuuripolitiikan strategiassa kehittämisen tavoitetilana vuonna 2020 on määritelty kulttuurisen perustan ja luovuuden vahvistumisen, luovan työn tekijöiden edellytysten parantamisen, kansalaisten aktiivisen osallistumisen ja kulttuurin kansantaloudellisen merkityksen vahvistumisen kautta.

Keinoiksi ja menetelmiksi kulttuuripolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi on valtioneuvoston selonteossa nostettu hallinnolliset ja rakenteelliset ratkaisut, eri sektoreiden yhteistyömuodot, teknologiset ja sosiaaliset innovaatiot, taiteen ja kulttuurin uudet painopisteet ja sisäinen kehitys sekä tutkimuksen lisääminen. Taide- ja kulttuuripolitiikan tavoitteet perustuvat luovuuteen, kulttuuriseen moninaisuuteen ja tasa-arvoon. Tavoitteena on, että luovuuden edellytykset ja kulttuuriset oikeudet toteutuvat ja että kaikilla Suomessa asuvilla on mahdollisuus osallistua taide- ja kulttuuripalveluihin. Tavoitteena on myös vahvistaa kulttuurin taloudellista perustaa.

Taiteella ja kulttuurilla on osana luovaa taloutta merkittävää kilpailukykyä ja kansantalouden kasvua lisäävä vaikutus. Hallitusohjelmassa linjataan, että kulttuuripolitiikalla tuetaan taiteen ja kulttuuriperinnön monimuotoisuutta, kulttuurilaitoksia, eri väestöryhmiä ja alueet kattavien palveluiden tuottamista, luovuuden kehittymistä, kansalaistoimintaa sekä taloudellista kasvua. Hallitusohjelman mukaan luovaa taloutta vahvistetaan ja kulttuurin kansantaloudellista merkitystä lisätään edistämällä kulttuurivienttiä ja -yrittäjyyttä. Kulttuuri- ja taidelaitosten asema sekä taiteen vapaan kentän toimijoiden toimintamahdollisuudet turvataan. Taiteen soveltavaa käyttöä edistetään poikkihallinnollisesti.

2.2 Kulttuurialan työvoima ja muutokset taideammateissa

Taiteilijan ammatin perusta muodostuu oman taiteenlajin vahvasta osaamisesta. Taitelijana toimimisen lisäksi taiteeseen ja kulttuuriin perustuvaa osaamista voidaan hyödyntää myös muilla toimialoilla. Erityisesti sosiaali- ja terveysalalla voidaan tutkimusten mukaan soveltaa taidetta ja kulttuuria menestyksekkäästi mm. pahoinvoinnin ja syrjäytymisen ennaltaehkäisemisessä.

Taideyliopistojen opiskelijat näkevät taiteidenvälisyyden luontevana osana taidetta ja omaa tulevaa työskentelyään taidealalla. Ryhmätyöskentely ja taiteidenvälinen yhteistyö edellyttää tekijöiltään laaja-alaista ymmärrystä ja hyviä vuorovaikutustaitoja.⁴ Yhteistuo-
tintojen on taide- ja kulttuurialalla ennakoitu lisääntyvän. Tämä tarkoittaa myös sektori-
rajoja ylittäviä toimintamalleja ja yksityisen, julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyötä. Taiteen ammattikuvia muuttavat myös digitaalinen tekniikka, äänen ja kuvan tallennuksen, toiston ja käsittelyn kehittyminen, sekä keinotekoisien maailmojen luominen. Taidetta on jo pitkään viety perinteisten taiteen esitys- ja näyttelytilojen ulkopuolelle. Yleisötyön sekä taiteen omakohtaisen tekemisen ja kokemisen merkityksen kasvun myötä taiteilija-ammateissa painottuvat myös opetus- ja kasvatustalouden tehtävien valmiudet.

Ammattirakenteet ovat Suomessa muuttumassa voimakkaasti. Kasvavia ammattiryhmiä ovat erityisesti palveluala, sosiaali- ja terveysala sekä johto- ja asiantuntijatyö. Taideammateissa työskentelevien määrä on viime vuosina lisääntynyt, mutta määrän kasvu on hitaampaa kuin koko työllisen työvoiman kasvu. Viihteen ja estraditaiteen ammateissa tapahtuu voimakasta kasvua, mutta Tilastokeskuksen kulttuuritilasto 2007 perusteella perinteisten vapaan taiteen ammattien kuten kirjailijoiden ja kuvataiteilijoiden määrä on vähentynyt.

⁴ Rauvola, Jussi. Taide yli opiston. Taideyliopistojen yhteistyön nykytilanne ja yhteistyön syventämisen mahdollisuudet ja uhkat sisältönäkökulmasta. Julkaistu sähköisenä 2010.

Suomen kulttuurialan työvoiman määräksi on arvioitu noin 80 000 henkeä. Sen osuus koko työvoimasta on noin 3,3 %.⁵ Määrä voidaan kansainvälisesti pitää melko korkeana, sillä kulttuurialan osuus työvoiman osuus koko työvoimasta on Eurostakin tilastojen mukaan EU:ssa keskimäärin 2,4 %. Suomessa on arviolta noin 20 000 ammattitaiteilijaa. Tarkkaa tietoa taiteilijoiden määrästä ei ole saatavissa. Taiteilijuuden kriteereinä voidaan käyttää alan koulutusta, ammatissa toimimista ja jäsenyyttä ammattijärjestössä. Raja ammattitaiteilijan ja harrastajan välillä on joskus epäselvä. Suurin osa taiteilijoista saa lisäksi toimeentuloa useista lähteistä, töistä ja työsuhteista. Osa taiteilijoista tilastoidaan työvoimatilastoissa esimerkiksi opettajiksi. Korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus kulttuurialan työvoimasta oli Suomessa 45 %, mikä oli hieman EU:n keskiarvoa 48 % alhaisempi.

Taiteilijoiden työelämää leimaa selvitysten mukaan yhä vahvemmin moniammatillisuus. Taiteilija Suomessa -raportista⁶ ilmenee, että vuonna 2000 taiteilijoista 37 % teki ainoastaan taiteellista työtä. Yli puolet taiteilijoista teki myös taiteelliseen työhön liittyvää muuta työtä ja 21 % muuta ei-taiteellista työtä. Tarja Cronberg selvitti opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta taiteilijoiden toimeentuloa.⁷ Cronbergin selvityksessä taiteilijan toimeentuloa kuvataan mosaiikkimaiseksi. Se muodostuu apurahoista, palkka-, myynti- ja yrittäjätuloista, työttömyysturvasta sekä eläkkeestä. Suomalaisten taiteilijoiden tuloista vain noin puolet on peräisin taiteellisesta työstä. Taiteellisesta työstä saatavien tulojen osuus vaihtelee kuitenkin paljon taiteenlajeittain. Elokuva-, näyttämö- ja rakennus- ja säveltaiteissa taiteellisen työn osuus taiteilijoiden tuloista on yli 60 % kun taas valokuva-taiteessa osuus on alle 30 %. Osa taiteilijoista ei saa lainkaan tuloja taiteellisesta työstä.

Yli puolet taiteilijoista toimii vapaina taiteilijoina tai freelancereina. Taiteilijoista hieman alle 30 % oli työsuhteessa. Yrittäjänä toimi ainoastaan 18 % taiteilijoista. Cronberg katsoo, että suuri osa taiteilijoista kuuluu itsensä työllistäjien joukkoon, joita ei pitäisi sekoittaa yrittäjiin. Cronbergin selvityksen mukaan taiteilijan yrittäjyys ei usein ole perinteistä yrittäjyyttä, vaan yrittäjyys on pikemminkin työväline kuin tavoite. Kulttuuriyritykset ovat tyypillisesti pieniä. Osuuskunnat ovat viime vuosina yleistyneet. Ne ovat madaltaneet taiteilijoiden kynnystä ryhtyä yrittäjäksi. Taiteilijoiden työllistyminen yksittäisiin esityksiin ja projekteihin riippuu paljon taiteilijoiden verkostoista ja kontakteista. Vuorovaikutustaidot ja kyky löytää kanavia oman työn ja osaamisen esiintuomiselle sekä aiempien töiden ja taiteellisen toiminnan kautta syntyneet kontaktit ovat oleellisia tekijöitä taiteilijoiden työllistymisessä.

Taide- ja kulttuurialan kansainvälinen liikkuvuus on Suomessa vielä vähäistä, vaikka lähtökohtaisesti taidealan toimintamahdollisuudet ja työmarkkinat ovat globaalit. Eurostatin tilastojen perusteella ulkomaalaisten osuus kulttuurialan työvoimasta oli Suomessa alhainen, vain 1,3 % EU:n keskiarvon ollessa 5,5 %. Ruotsissa ja Tanskassa ulkomaalaisten osuus kulttuurialan työvoimasta oli yli kolminkertainen ja Norjassa nelinkertainen Suomeen verrattuna. Suomalaisten taiteilijoiden tuloista vain 6 % tulee ulkomailta. Taidealan kansainvälisen liikkuvuuden voidaan kuitenkin ennakoita lisääntyvän. Tämä merkitsee taiteilijoille entistä laajempia työmarkkinoita ja taiteellisen toiminnan mahdollisuuksia, mutta myös kiristävää kilpailua kotimaassa.

⁵ Tilastokeskus. Kulttuuritilasto 2007.

⁶ Arpo, R. (toim). Taiteilija Suomessa. Taiteellisen työn muuttuvat edellytykset. Taiteen keskustoimikunnan julkaisuja n:o 28. Helsinki 2004.

⁷ Luova kasvu ja taiteilijan toimeentulo. Selvittäjä Tarja Cronbergin raportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä. 2010:6.

2.3 Yliopistokentän muutos

Viime vuosina on toteutettu mittavaa korkeakoulu-uudistusta, jonka keskeisiä tavoitteita ovat mm. alueellisesti vahvemman ja vaikuttavamman korkeakouluverkon aikaansaaaminen, koulutuksen ja tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden vahvistamisen, resurssien kohdentaminen huippututkimukseen ja strategisiin painoaloihin, korkeakoulujen roolin vahvistamisen innovaatiojärjestelmässä sekä parempien toimintaedellytysten luominen korkeakouluille kilpailla ja tehdä yhteistyötä ulkomaisten korkeakoulujen kanssa. Korkeakoulu-uudistusta on toteutettu mm. uudistamalla yliopistoja koskeva lainsäädäntö sekä edistämällä korkeakoulujen rakenteellista kehittämistä ja kansainvälistymistä.

Uusi yliopistolaki tuli voimaan vuoden 2010 alusta lukien ja se on merkittävästi muuttanut yliopistojen toimintaedellytyksiä, vaikka yliopistojen perustehtävät, vapaan tutkimuksen sekä tieteellisen ja taiteellisen sivistyksen edistäminen ja tutkimukseen perustuvan ylimmän opetuksen antaminen, ovat säilyneet ennallaan. Yliopistojen taloudellista ja hallinnollista asemaa vahvistettiin muodostamalla yliopistoista itsenäisiä oikeushenkilöitä. Yliopistot ovat julkisoikeudellisia laitoksia tai säätiölain mukaisia säätiöitä. Uudistuksen tavoitteena oli antaa yliopistoille entistä paremmat edellytykset kehittää opetus- ja tutkimustoimintansa laatua ja vaikuttavuutta, reagoida toimintaympäristön muutoksiin, tehdä yhteistyötä ulkomaisten yliopistojen kanssa, monipuolistaa rahoituspohjaansa sekä kohdentaa resursseja strategisiin painoaloihinsa.

Yliopistojen määrä väheni lainsäädännön uudistamisen yhteydessä. Yliopistoja on yhteensä 16. Teknillisen korkeakoulun, Helsingin kauppakorkeakoulun ja Taideteollisen korkeakoulun toiminnat on yhdistetty Aalto-yliopistoon. Kuopion ja Joensuun yliopistot ovat yhdistyneet Itä-Suomen yliopistoksi ja Turun yliopisto ja Turun kauppakorkeakoulu ovat yhdistyneet Turun yliopistoksi. Yliopistoista Aalto-yliopisto ja Tampereen teknillinen yliopisto ovat säätiömuotoisia.

Yliopistojen henkilöstö yhdessä opiskelijoiden kanssa muodostaa edelleen yliopistoyhteisön. Lakiuudistuksen jälkeen henkilöstö on siirtynyt valtion palveluksesta yliopistoille. Palvelussuhteen muutos mahdollistaa sen, että yliopistot voivat harjoittaa itsenäistä henkilöstöpolitiikkaa, parantaa houkuttelevuuttansa työnantajana ja rekrytoida sitä kautta parhaita osaajia. Yliopistoilla on entistä paremmat edellytykset kannustavan ja palkitsevan henkilöstöpolitiikan harjoittamiseen.

Yliopistoilla on perustuslain ja yliopistolain mukaan itsehallinto, jolla turvataan tieteen, taiteen ja ylempien opetuksen vapaus. Itsehallintoon kuuluu päätöksenteko-oikeus sisäiseen hallintoon kuuluvista asioista.

Oikeushenkilöllisyys on tuonut yliopistoille täyden taloudellisen vastuun, mikä korostaa strategisen johtamisen merkitystä. Yliopistojen hallintoa ja johtamista on uudistettu siten, että yliopistot pystyisivät vastaamaan uuden taloudellisen aseman tuomiin haasteisiin ja mahdollisuuksiin. Rehtorin asemaa ja yliopiston omaa akateemista päätöksentekoa on vahvistettu. Julkisoikeudellisen yliopiston lakisääteisiä toimielimiä ovat hallitus, rehtori ja yliopistokollegio. Hallituksen tehtävänä on päättää toiminnan keskeisistä tavoitteista, strategiasta ja ohjauksen periaatteista sekä hyväksyä yliopiston järjestäytymistä koskevat johtosäännöt. Hallitus vastaa myös yliopiston talouden hoitamisesta. Hallituksessa tulee olla edustettuina yliopistoyhteisön kolme eri ryhmää: yliopiston professorit, muu opetus- ja tutkimushenkilöstö sekä muu henkilöstö ja opiskelijat. Hallituksen jäsenistä vähintään 40 % on oltava yliopistoyhteisön ulkopuolisia henkilöitä, jotka yliopistokollegio valitsee. Hallituksen puheenjohtaja valitaan yliopistoyhteisön ulkopuolisista henkilöistä.

Yliopistokollegiossa ovat edustettuina yliopistoyhteisön eri ryhmät ja se päättää mm. hallituksen jäsenmäärästä, toimikaudesta, ja ulkopuolisten jäsenten valinnasta. Julkis-

oikeudellisen yliopiston tutkimusta ja opetusta varten perustetuissa tiedekunnissa tai niihin rinnastettavissa yksiköissä on monijäseninen hallintoelin, jossa ovat edustettuina yliopistoyhteisön ryhmät. Julkisoikeudellinen yliopisto päättää itsenäisesti järjestäytymisestään, akateemisia asioita käsittelevistä toimielimistään ja toimintavoistaan johtosäännöllä.

Sekä julkisoikeudellisessa että säätiöyliopistossa rehtori johtaa yliopiston päivittäistä toimintaa, vastaa asioiden esittelystä hallitukselle ja hallituksen päätösten toimeenpanosta sekä päättää henkilöstön ottamisesta ja irtisanomisesta. Rehtorin valitsee hallitus.

Valtio rahoittaa edelleen yliopistojen julkisten tehtävien hoitamista. Yliopistolain mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää yliopistoille perusrahoitusta laissa säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi laskennallisin perustein ottaen huomioon toiminnan laajuuden, laadun ja vaikuttavuuden sekä muiden koulutuksen ja tiedepolitiikan tavoitteiden perusteella. Valtion rahoitusta korotetaan kustannustason nousua vastaavasti. Yliopistot päättävät rahoituksen kohdentamisesta yliopiston sisällä omilla strategisilla valinnoillaan. Yliopistot saavat valtion perusrahoituksen lisäksi rahoitusta kilpailusta rahoituksesta. Lisäksi yliopistot voivat käyttää toimintaansa mahdollisesta yliopiston liiketoiminnasta, lahjoituksista ja pääomatuloista saatavaa varallisuutta.

Valtio ei vastaa yliopistojen oikeudellisista tai taloudellisista sitoumuksista. Yliopistot ovat siirtyneet kirjanpitolain ja tilintarkastuslain mukaiseen taloudenpitoon. Vakaa taloudenpito edellyttää toimivaa riskienhallintaa. Valtio pääomittaa yliopistot riittävän maksuvalmiuden, vakavarisuuden ja luottokelpoisuuden turvaamiseksi. Pääomittamiseen on käytetty suoria rahasiirtoja, irtainta omaisuutta ja kiinteistöomaisuutta. Valtion lisäksi muut tahot ovat voineet osallistua yliopistojen pääomittamiseen.

Yliopistojen käytössä olevista toimitiloista on muodostettu kolme yliopistojen ja valtion yhdessä omistamaa kiinteistöyhtiötä (Helsingin Yliopistokiinteistöt Oy, Aalto-yliopistokiinteistöt Oy ja Suomen yliopistokiinteistöt Oy). Yliopistojen omistusosuus kiinteistöyhtiöiden osakkeista on 2/3 ja valtion 1/3.

Yliopistolakiuudistuksen myötä myös valtion ohjausta on uudistettu. Tavoitteena on ollut keventää ohjausprosessia ja kehittää sitä entistä strategisempaan suuntaan ottaen huomioon erityisesti toiminnan tavoitteiden pitkäjänteisyys ja korkeakoulujen autonominen päätöksenteko. Opetus- ja kulttuuriministeriö huolehtii ohjauksellaan, että yliopistojen toiminnassa otetaan huomioon eduskunnan ja valtioneuvoston korkeakoulupoliittiset tavoitteet. Opetus- ja kulttuuriministeriön ohjaus kohdistuu yliopistojen lakisäätteisiin tehtäviin, joita ne hoitavat riippumatta rahoituslähteestä. Ohjauksen keskeisiä välineitä ovat opetusministeriön ja yliopistojen väliset sopimukset, palautemenettely ja seurantajärjestelmät, erityisesti KOTA-tietokanta. Sopimusmenettelyssä huolehditaan siitä, että sovitavat tavoitteet tukevat sekä koko yliopistolaitoksen strategista kehittämistä että kunkin yliopiston omaa strategiaa ja profiloitumista. Vuodesta 2013 alkaen siirrytään nelivuotisiin sopimuskausiin, jotka rytmittyvät eduskunta- ja hallituskausien mukaan. Sopimusneuvottelut käydään ensimmäistä sopimusvuotta edeltävänä vuonna ja tarpeen mukaan myös sopimuskauden aikana. Neuvotteluissa osapuolet sopivat määrävuosiksi yliopiston tehtävistä, profilista ja painoaloista sekä yliopistolle asetettavista koulutus- ja tiedepolitiikan kannalta keskeisistä tavoitteista ja kehittämistoimenpiteistä.

Opetusministeriö valmisteli vuonna 2008 korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen suuntaviivat vuosille 2008–2011. Tässä asiakirjassa ministeriö esitti suuntaviivat siitä, millaisiin tavoitteisiin ja ratkaisuihin korkeakoulujen rakenteellisessa kehittämisessä pitäisi pyrkiä. Rakenteellisen kehittämisen ajatuksena on koota alueellisesti, koulutus- ja tieteenaloittaisesti sirpaloitunutta korkeakouluverkkoa tiiviimmäksi kokonaisuudeksi, jotta voimavaroja vapautuu opetuksen ja tutkimuksen laadun vahvistamiseen. Suuntaviivoissa

tavoitteeksi asetettiin, että vuonna 2020 maassamme olisi enintään 15 yliopistoa ja yliopistot olisivat pääsääntöisesti vähintään 3 000 kokopäiväopiskelijan yhteisöjä. Nykyisistä yliopistoista alle 3 000 kokopäiväopiskelijan yhteisöjä ovat Svenska handelshögskolan, Sibelius-Akatemia, Kuvataideakatemia ja Teatterikorkeakoulu.

Sivistyspoliittinen ministeriryhmä linjasi kesäkuussa 2010 kannanotossaan korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen vauhdittamista. Kannanoton keskeisiä periaatteita on, että koko korkeakoululaitoksen tulee olla toimintakykyinen ja vetovoimainen siten, että kaikilla korkeakouluilla on edellytykset laadukkaaseen ja kansainväliseen toimintaan. Nykyiseen korkeakoulutarjontaan tehdään määrällisiä ja sisällöllisiä muutoksia perustuen yhteiskunnan ja työelämän tarpeisiin. Rakenteellista kehittämistä vauhditetaan siten, että korkeakoulujen voimavaroja suunnataan vahvistamaan korkeakoulujen profileja ja painoaloja. Kehitystä tuetaan siten, että opetus- ja kulttuuriministeriö kohdentaa voimavaroja opintojen tehostamiseen, opiskelija/opettajasuhteen parantamiseen, tutkimusympäristöjen ja tutkijanuran edellytysten parantamiseen sekä kansainvälistymisen vahvistamiseen. Rakenteellisen kehittämisen toimenpiteitä tuetaan myös suuntaamalla yliopistojen perusrahoitukseen sisältyvää strategiarahoitusta uudelleenjärjestelyjen tukemiseen. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rahoitusmallit uudistetaan vuoteen 2012 mennessä. Uudet rahoitusmallit palkitsevat korkeakoulujen laatua ja vaikuttavuutta sekä mahdollistavat korkeakoulujen nykyistä selkeämmän profiloitumisen ja painoalojen vahvistamisen.

Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009–2015 linjaa korkeakoulujen kansainvälistymiskehitystä lähivuosina. Strategia nostaa kansainvälistymiselle viisi päätavoitetta: aidosti kansainvälinen korkeakoulu yhteisö, korkeakoulujen laadun ja vetovoiman lisääminen, osaamisen viennin edistäminen, monikulttuurisen yhteiskunnan tukeminen ja globaalin vastuun edistäminen. Tavoitteena on, että suomalainen korkeakoulutus antaa valmiudet työskennellä kansainvälisessä toimintaympäristössä. Korkeakoulujen kansainvälisellä yhteistyöllä sekä opiskelijoiden ja henkilökunnan liikkuvuudella parannetaan tutkimuksen ja opetuksen laatua. Kansainvälisesti verkottuneet korkeakoulut tukevat yhteiskunnan kansainvälistymistä, kilpailukykyä ja hyvinvointia. Aidosti kansainvälisen korkeakoulu yhteisön synnyttäminen edellyttää mm. ulkomaisten opettajien ja opiskelijoiden määrän merkittävää lisäämistä vuoteen 2015 mennessä.

3 Taideyliopistot ja muu taidealan koulutus

3.1 Taideyliopistot

Taideyliopistojen historiallisena taustana on taiteen ammatillinen koulutus. Ammatilliset koulut/akatemit ovat koulutustason nousun myötä kehittyneet korkeakouluiksi ja yliopistoiksi. Suomessa toimii tällä hetkellä kolme Taideyliopistoa: Kuvataideakatemia, Sibelius-Akatemia ja Teatterikorkeakoulu. Ne ovat itsenäisiä yliopistoja, jotka toimivat historiallisen perinteen seurauksena omalla taiteen alueellaan. Lisäksi taiteellista yliopistopetusta annetaan monialaisissa tiedeyliopistoissa Aalto-yliopistossa, Lapin yliopistossa ja Tampereen yliopistossa. Aalto-yliopiston toiminnassa painottuvat tieteen ja taiteen kohtaaminen sekä taideteollisuuden, tekniikan ja kauppatieteen limittyminen. Lapin yliopistossa korostuvat taiteen rajapinnat yhteiskuntatieteisiin.

Taidealalla yliopistoissa opiskeli vuonna 2009 noin 4 900 opiskelijaa. Opiskelijoista vajaat 2 300 suoritti alemmaa korkeakoulututkintoa, vajaat 2 200 ylempää korkeakoulututkintoa ja noin 450 jatkotutkintoja.

Taulukko 1. Taidealan yliopisto-opiskelijat vuonna 2009.

Yliopisto	FTE*	opiskelijat yht.	alemmat tutkinnot	ylemmät tutkinnot	jatkotutkinnot
SibA	1 026,0	1 353	668	551	134
TeaK	302,5	389	122	217	50
KuvA	228,5	265	134	103	28
TaiK(Aalto)	1344,5	1 944	720	1 027	197
LY	668	930	603	287	40
TaY	26,5	29	19	8	2
Yhteensä	3 596,0	4 910	2 266	2 193	451

Lähde: Kota

*Laskennallinen kokopäiväinen opiskelijamäärä (FTE, full time equivalent) on laskennallinen luku, jossa osa-aikaiset opiskelijat on laskennallisesti muutettu kokoaikaisiksi.

Taideyliopistoista Kuvataideakatemia ja Teatterikorkeakoulu toimivat Helsingissä. Sibelius-Akatemia toimii Helsingissä ja Kuopiossa. Yliopiston runsaasta 1 000 kokopäiväopiskelijasta noin 90 opiskeli Kuopiossa. Lisäksi Sibelius-Akatemia järjestää Seinäjoen yliopistokeskuksessa populaari- ja kansanmusiikin maisterikoulutusta yhdessä Tampereen yliopiston kanssa. Aalto-yliopistolla on pääkaupunkiseudun ulkopuolella Porin yliopistokeskuksessa taiteen ja median osasto, jossa toteutetaan visuaalisen kulttuurin ja Creative Business Management -maisteriohjelmaa.

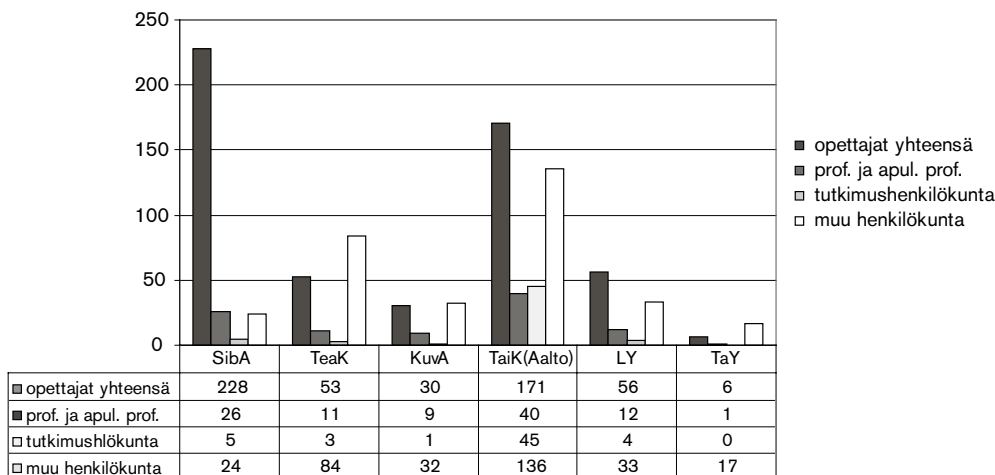
Vuosina 2007–2009 taidealoilla on suoritettu keskimäärin 1 054 tutkintoa vuosittain. Näistä ylempiä korkeakoulututkintoja oli vajaat 600, alempia korkeakoulututkintoja noin 430 ja tohtoritutkintoja 26. Viime vuosina tutkintomäärissä on ollut paljon vuosittaista vaihtelua johtuen tutkinnonuudistuksen siirtymäajan päättymisestä vuonna 2008. Kyseisenä vuonna yliopistotutkintoja suoritettiin kaikissa yliopistoissa ja kaikilla aloilla huomattavasti normaalia enemmän.

Taulukko 2. Taidealalla suoritettut tutkinnot (keskiarvo 2007–2009).

Yliopisto	yhteensä	alemmat	ylemmät	tohtorit
SibA	355	157	186	12
TeaK	119	43	74	2
KuvA	74	29	44	1
TaiK (Aalto)	330	124	198	8
LY	163	71	90	2
TaY	13	7	5	1
<i>Yhteensä</i>	1 054	431	597	26

Lähde: Kota

Taidealoilla yliopistoilla oli vuonna 2009 henkilökuntaa yhteensä 928. Näistä opetushenkilökuntaan kuului 544, tutkimushenkilökuntaan 58. Muuta henkilökuntaa oli 326 henkeä. Alla olevasta taulukosta ilmenee henkilökunnan jakautuminen yliopistoittain.



Kuvio 1. Taidealojen henkilökunta yliopistoissa vuonna 2009.

Lähde: Kota

Uusimmat saatavilla olevat tilinpäätöstiedot yliopistojen kokonaisrahoituksesta ovat vuodelta 2009. Kyseisenä vuonna yliopistojen kokonaisrahoitus taidealoilla oli yhteensä vajaat 96 miljoonaa euroa. Tästä noin 81 miljoonaa euroa oli valtion budjettirahoitusta ja noin 15 miljoonaa euroa ulkopuolista rahoitusta. Rahoituksen jakautuminen yliopistoittain ilmenee seuraavasta taulukosta. Yliopistot päättävät rahoituksen kohdentamisesta yliopiston sisällä omilla strategisilla valinnoillaan.

Taulukko 3. Taidealojen yliopistojen rahoitus vuonna 2009 (1 000 euroa).

Yliopisto	yhteensä	budjettir.	ulkopuolinen
SibA	30 150	26 886	3 264
TeaK	12 912	11 700	1 212
KuvA	5 999	5 861	138
TaiK (Aalto)	37 609	29 547	8 062
LY	6 655	5 339	1 316
TaY	2 410	1 711	699
<i>Yhteensä</i>	95 735	81 044	14 691

Lähde: Kota

Taidealoille on tehty lisäpanostuksia yliopistokehyksestä. Yliopistouudistuksen yhteydessä Taideyliopistojen maksuvalmiuden turvaamiseksi myönnettiin 4 miljoonaa euroa. Lisäpanostuksia on tehty myös yliopistojen toimitiloihin ja niiden varustamiseen sekä Sibelius-Akatemian Musiikkitalon myötä lisääntyviin vuokratukustannuksiin.

Yliopistojen rahoitusta uudistettiin uuden yliopistolain myötä sopimuskaudeksi 2010–2012. Yliopistojen rahoituksen määräytymisperusteissa on mukana tavoitteita, toteutuneen toiminnan tuloksia ja kannusteita laadun ja vaikuttavuuden vahvistamiseksi.

Sopimuskaudella 2010–2012 voimassa olevassa rahoitusmallissa tutkintotavoitteilla ja -toteutumilla on edelleen keskeinen asema. Toiminnan laatuun, laajuuteen ja vaikuttavuuteen liittyvä laskennallinen perusrahoitus muodostaa 75 % perusrahoituksesta. Laskennallinen perusrahoitus koostuu koulutuksen laajuudesta (FTE-tutkinto-opiskelijat, avoimen yliopiston ja erillisten opinto-oikeuksien laskennallinen kokovuotinen opiskelijamäärä, alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen tavoitteet, suoritettavat alemmat ja ylemmät korkeakoulututkinnot) ja koulutuksen laadusta ja vaikuttavuudesta (koulutuksen laatuksiköt, vähintään 45 opintopistettä suorittavien opiskelijoiden määrä, läpäisy, kansainvälistyminen) sekä tutkimuksen ja tutkijankoulutuksen laajuudesta (opetus- ja tutkimushenkilötyövuodet, tohtoritutkintojen tavoitteet, suoritettavat tohtorintutkinnot) ja tutkimuksen ja tutkijankoulutuksen laatu ja vaikuttavuus (kansallinen kilpailtu tutkimusrahoitus, tieteelliset julkaisut, tutkimuksen kansainvälistyminen).

Muut koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteet kattavat loput 25 % perusrahoituksesta. Tässä osiossa on huomioitu yliopistojen koulutus- ja tieteenalarakenne ja eri alojen väliset kustannuserot käyttämällä hyväksi toteutuneita kustannustietoja sekä yliopiston strateginen kehittäminen. Tässä otetaan huomioon mm. taidealojen erityispiirteet. Taidealoilla tutkimustoiminnan volyymi ei ole riittävä, jotta taidealan koulutusta antavat yliopistot saisivat riittävän rahoituksen laskennallisen perusrahoituksen kautta. Ministeriön ja yliopiston välisessä neuvottelussa sovitaan strategisen kehittämisen osuudesta. Siinä otetaan huomioon yliopiston oma strategia, yliopistojen profiloituminen ja siinä tapahtuva kehitys.

Alla olevassa taulukossa on esitetty Kuvataideakatemian, Sibelius-Akatemian ja Teatterikorkeakoulun vuosina 2010–2011 saama valtion perusrahoitus.

Taulukko 4. Kuvataideakatemian, Sibelius-Akatemian ja Teatterikorkeakoulun vuosina 2010–2011 saama valtion perusrahoitus.

	2010	2011*
SibA	30 949	31 926
TeaK	11 306	13 621
KuvA	6 158	7 920
<i>Yhteensä</i>	48 413	53 467

Lähde: Kota

* Vuoden 2011 perusrahoitus sisältää kertaluontoista maksuvalmiusrahoitusta yhteensä 2 507 000 euroa.

Tarkasteltaessa yliopistojen tavoitteiden toteutumista viime vuosina voidaan todeta, että suomalainen korkeakoululaitos menestyy hyvin kansainvälisestikin siinä, että korkeakoulutus on hyvin opiskelijoiden saavutettavissa, koulutukseen osallistuminen on yleistä ja opiskelijoiden koulutuskustannukset ovat kohtuulliset. Keskeisiä kehittämishaasteita ovat tutkimuksen laadun vahvistaminen, korkeakoululaitoksen hajanaisuuden ja toiminnan päällekkäisyyksien vähentäminen, kansainvälistymisen lisääminen ja opintojen läpäisyn parantaminen. Tutkijauran houkuttelevuutta tulisi lisätä ja painopistettä siirtää tutkijan-koulutuksesta varttuneimpiin tutkijoihin. Taideyliopistojen toiminnassa erityisesti taiteellisen tutkimuksen vahvistamiseksi olisi tarkoituksenmukaista lisätä yhteistyötä muiden korkeakoulujen kanssa ja organisoida tutkijakoulutus järjestelmällisemmin Taideyliopistojen yhteisen tutkijakoulun puitteisiin.

Kaikki yliopistot ovat uudistaneet strategiansa vuoteen 2010 mennessä. Yliopistojen ja ministeriön välisissä sopimuksissa vuosille 2010–2012 sovittiin kunkin yliopiston strategian pohjalta yliopiston tehtävästä, profiilista ja painoaloista.

Kuvataideakatemia on kansalliselle pohjalle rakentuva kansainvälinen kuvataiteen yliopisto. Kuvataideakatemia profiloituu vapaaseen taiteeseen ja kansainvälisyyteen. Kuvataideakatemia on sopimuksessa määritellyt painoaloikseen kuvataiteellisen toiminnan ja taiteellisen tutkimuksen.

Sibelius-Akatemia on musiikkialan kansainvälisesti tunnustettu yliopisto, jonka toiminnassa korostuu koulutuksen ja tutkimuksen rinnalla vireä taiteellinen toiminta ja yhteiskunnallinen vuorovaikutus. Sibelius-Akatemia vaalii ja uudistaa musiikkiopetusta ja -kulttuuria tuottamalla korkeatasoisia osajia musiikin, opetuksen ja luovan työn tehtäviin.

Sibelius-Akatemia antaa myös valtakunnallista nuorisokoulutusta, jonka tavoitteena on saada musiikillisesti erityisen lahjakkaat nuoret jo ennen korkeakouluikää musiikkiyhteisön ja korkeatasoisen oppimisympäristön piiriin. Koulutukseen otetaan perusopetuksen tai lukiokoulutuksen oppilaita, joilla on edellytyksiä valmistua musiikkialan ammatteihin. Opiskelijoille laaditaan yksilölliset nuorisokoulutuksen opintosuunnitelmat, joissa otetaan musiikillisen koulutuksen tavoitteiden rinnalla huomioon myös peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen oppimistavoitteet. Moni nuorisokoulutuksessa opiskelleista jatkaa Sibelius-Akatemiassa myös tutkinto-opiskelijana.

Teatterikorkeakoulu tehtävänä on antaa esittävien taiteiden yliopistotasosta koulutusta ja harjoittaa esittävien taiteiden yliopistotasosta taiteellista toimintaa ja tutkimusta sekä vaalia ja uudistaa esittävien taiteiden asemaa. Teatterikorkeakoulu vahvistaa kansainvälisyyttään ja yhteyksiä muihin taidealoihin ja yhteiskuntaan.

Aalto-yliopisto on sopimuksessa sovitun mukaisesti kansainvälisesti suuntautunut tutkimuspainotteinen yliopisto, joka yhdistää tekniikan, talouden ja taideteollisuuden innovatiiviseksi kokonaisuudeksi. Yliopiston tavoitteena on koko tutkimus- ja koulutustoiminnassa korkea kansainvälinen taso ja toiminta kansainvälisten huippuyksiköiden joukossa yliopiston painoaloilla. Aalto-yliopisto suuntaa tutkimustaan monitieteisiin teemoihin, joita ovat 1) digitalisaatio ja palvelut, 2) energia ja luonnonvarojen kestävä käyttö sekä 3) ihmislähtöinen elinympäristö.

Lapin yliopisto toimii osana Lapin korkeakoulukonsernia ja toteuttaa Lapin korkeakoulujen yhteistä konsernistrategiaa vahvuusalueinaan arktisen ja pohjoisen tutkimus sekä matkailututkimus ja aluevaikuttavuuden vahvistaminen. Keskeisenä kehittämiskohteena on selkeyttää taiteellisen toiminnan ja muotoilun roolia yliopiston tulevaisuuden visiossa.

Tampereen yliopisto profiloituu yhteiskunnallisesti relevantteja tutkintoja tuottavaksi monialaisuuttaan hyödyntäväksi ja integroivaksi yliopistoksi. Yliopiston opetus perustuu vahvaan ja kansainvälistyvään tutkimukseen. Yliopisto hakee vahvistumisen mahdollisuuksia painoalo-

jensa rajapinnoilta. Yliopisto on määritelty painoaloikseen 1) yhteiskunnan ja hallinnon, 2) terveyden ja teknologioiden sekä 3) kulttuurin muotojen tutkimuksen ja koulutuksen.

3.2 Muu taide- ja kulttuurialan koulutus Suomessa

Perusopetukseen, lukiokoulutukseen ja ammatillisiin perustutkintoihin sisältyy taito- ja taideaineita. Taiteen perusopetus on kouluopetuksen ulkopuolista ensisijaisesti lapsille ja nuorille tarkoitettua taidekasvatusta. Taiteen perusopetusta annetaan mm. musiikkioppilaitoksissa, lasten ja nuorten kuvataidekouluissa, tanssioppilaitoksissa, käsityökouluissa, sirkuskouluissa ja monissa muissa oppilaitoksissa, joiden ylläpitäjinä toimivat kunnat, kuntayhtymät, rekisteröidyt yhteisöt ja säätiöt. Taiteen perusopetus etenee tavoitteellisesti tasolta toiselle ja antaa oppilaalle valmiuksia ilmaista itseään sekä hakeutua alan ammatilliseen tai korkeakoulutukseen. Opetushallitus päättää taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteista. Taiteen perusopetuksen oppilasmäärä oli lukuvuonna 2007–2008 lähes 134 000.

Kulttuurialan ammatillista koulutusta annetaan yliopistojen lisäksi ammatillisissa oppilaitoksissa ja ammattikorkeakouluissa. Kulttuurialan koulutukseen lasketaan taidealojen lisäksi viestintä- ja informaatiotieteet, kulttuurituotanto ja konservointi. Ammatillista peruskoulutusta on käsi- ja taideteollisella alalla, teatterissa ja tanssissa sekä musiikissa. Ammattikorkeakoulut kouluttavat näiden lisäksi myös kuvataiteilijoita. Kulttuurialan yksiköiden keskikoko oli varsin pieni. Kulttuurialan tutkintoon johtamatonta koulutusta järjestetään mm. kansanopistoissa.

Kulttuurialan ammattikorkeakoulutusta annetaan 18 ammattikorkeakoulussa. Vuonna 2009 kulttuurialan ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa opiskeli lähes 12 000 opiskelijaa ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa runsaat 100 opiskelijaa. Samana vuonna kulttuurialan ammattikorkeakoulututkintoja suoritettiin lähes 1 800 ja ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja noin 50. Kaikki ammattikorkeakoulut ovat monialaisia. Suurin osa kulttuurialan ammattikorkeakoulutusta antavista ammattikorkeakouluista toimii myös usealla kulttuurin- ja taiteen alalla. Musiikin alan tutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskeli vuonna 2009 noin 2 000, esittävän taiteen ja tanssin alalla noin 640, muotoilussa lähes 2 700, kuvataiteen alalla noin 700 sekä television ja elokuvan alalla noin 170 opiskelijaa.

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet voivat työelämässä hankitun kokemuksen jälkeen syventää ammatillista osaamistaan jatkamalla opintoja ja suorittamalla ylempään ammattikorkeakoulututkinnon. Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot vakinaistettiin vuonna 2005. Pääsyvaatimuksena ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin on perustutkinnon tai muun soveltuvan korkeakoulututkinnon lisäksi kolmen vuoden työkokemus. Kulttuurialalla ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja on konservoinnissa, media- ja kulttuurituottamisessa, musiikissa, muotoilussa ja kulttuuriyrittäjyydessä.

Kulttuuri- ja taidealan koulutuksen ongelmina on pidetty mm. tarpeeseen nähden liian suuria koulutusmääriä, pitkiä koulutusputkia sekä korkeakoulusektoreiden työnjaon epäselvyyttä taidealoilla. Taideyliopistoselvitystyöryhmä ei työssään tarkastellut yliopistoista ja ammattikorkeakouluista muodostuvan korkeakoulujärjestelmän toimivuutta taidealoilla. Määrällisiä koulutustarpeita on käsitelty seuraavassa luvussa. Ammattikorkeakoulujen taloudellisen ja hallinnollisen aseman uudistamista koskeva selvitys valmistui marraskuun lopussa 2010.⁸ Selvityksen mukaan ammattikorkeakoulusektoria tulee uudistaa siten, että

⁸ Ammattikorkeakoulujen taloudellisen ja hallinnollisen aseman uudistaminen. Selvityshenkilöiden Hannele Salmisen ja Pekka Ylä-Anttilan raportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:23.

uudistukset tukevat ammattikorkeakoulujen perustehtäviä: työelämälähtöistä koulutusta ja aluekehitystä palvelevaa soveltavaa tutkimusta. Selvittäjät ehdottivat, että vastuu ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta siirrettäisiin kokonaan valtiolle, ammattikorkeakoulut ja niiden ylläpitäjäorganisaatiot yhdistyisivät yhdeksi oikeushenkilöksi ja samalla siirryttäisiin nykyistä enemmän tuloksellisuutta painottavaan rahoitusjärjestelmään.

3.3 Kulttuurialan ennakoitujen koulutustarpeet

Valtioneuvoston hyväksymässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2007–2012 on asetettu aloittajatavoitteet vuoden 2012 koulutustarjonnalle. Koulutustarjonnan tavoitteiden asettaminen perustui arvioon työllisyyden kehityksestä vuoteen 2025 mennessä ja ammattirakenne-ennusteeseen. Aloittajatavoitteita tarkasteltiin uudelleen väliarvioinnissa, joka valmistui vuoden 2009 lopulla⁹. Koulutustarpeiden ennakoinnin tavoitteena on huolehtia monipuolisen ja vahvan osaamisen tuottamisesta yhteiskunnan ja työelämän tarpeisiin sekä osaamisen jatkuvasta uudistamisesta.

Kulttuuri- ja virkistystoiminnan toimialan työllisyyden ennakoidaan elintason ja koulutustason nousun myötä nousevan. Toimialan työllisyys kasvoi korkeasuhdanteen aikana, mutta vuonna 2008 alkanut laskusuhdanne on aiheuttanut työllisyyden vähentymistä. Kuvallista, muotoilu-, esittävän taiteen ja muuta kulttuuriosaamista ennakoidaan tarvittavan tulevaisuudessa aiempaa enemmän mm. teollisuudessa, rakentamisessa, terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluissa sekä matkailu-, majoitus- ja ravitsemistoiminnassa.

Kulttuurialan yliopistokoulutuksen aloittajamäärä on pysynyt lähes muuttumattomana vuosikymmenet. Sen sijaan ammatillisen peruskoulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen tarjonta on kasvanut voimakkaasti 1990-luvulta alkaen. Koulutusalan aloittajamäärä on pienentynyt hieman vuosina 2006–2008. Kulttuurin toimialalle on ennakoitu kasvua ja kulttuuriosaamista pidetty tärkeänä myös muissa ammattiryhmissä. Tutkinnon suorittanut työvoima on kuitenkin huomattavasti keskimääräistä nuorempaa. Tästä syystä poistuma alalta on vähäistä. Kulttuurialan koulutuksen tarjonta on tällä hetkellä tarpeeseen nähden liian suurta. Kulttuurialan koulutuksen aloittajamäärä vuonna 2008 yliopistokoulutuksessa oli noin 260 aloittajan verran suurempi kuin kehittämissuunnitelmassa asetettu aloittajatavoite. Ammattikorkeakouluissa kulttuurialan liikakoulutusta oli ennakoituun tarpeeseen nähden noin 670 aloittajan ammatillisessa peruskoulutuksessa noin 1 400 aloittajan verran. Kulttuurialan koulutuksen vähentämiseksi tarvitaan rakenteellista kehittämistä, joka loisi samalla edellytyksiä kulttuurialan opetuksen kehittämiseksi ja koulutusyksiköiden toimintakyvyn vahvistamiselle.

Euroopan sosiaalirahaston rahoituksella on toteutettu useita ennakointihankkeita, joiden tavoitteena on kehittää koulutus- ja osaamistarpeiden ennakoinnin menetelmiä ja juurruttaa niitä pysyväksi käytännöksi. Lisäksi ennakointihankkeiden tavoitteena on tuottaa tulevaisuutta koskevaa tietoa määrällisen ja laadullisen koulutussuunnittelun ja päätöksenteon tueksi. Esimerkiksi Sibelius-Akatemialla on käynnissä Musiikkialan toimintaympäristöt ja osaamistarve -hanke. Hankkeen tavoitteena on tuottaa tutkimustietoa musiikkialan työelämässä tapahtuvista muutoksista ja niistä aiheutuvista laadullisista ja määrällisistä osaamistarpeiden muutoksista. Tiedon on tarkoitus palvella musiikkialan ammatillisen koulutuksen koko kenttää ja tätä kenttää ohjaavia sekä sääteleviä toimijoita.

⁹ Koulutus ja tutkimus 2007–2012. Kehittämissuunnitelmassa asetettujen vuoden 2012 koulutustarjonnan tavoitteiden väliarviointi. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:34.

Hanke pyrkii selvittämään kyselyiden, haastatteluiden ja innovatiivisten yritysten case-analyysien kautta alan koulutustarpeita keskipitkällä aikavälillä.

Koulutustarpeiden ennakoinnin koordinaatioryhmä on raportissaan pohtinut ennakoinnin kehittämistarpeita¹⁰. Ryhmän näkemyksen mukaan tulevaisuuden työvoimatarpeissa korostuvat erityisesti geneeriset valmiudet, joilla tarkoitetaan esimerkiksi ongelmanratkaisukykyä, analyttistä päättelykykyä, kriittistä ajattelua, aineistojen hallintaa sekä kommunikaatiotaitoja. Työelämän muutoksiin reagointikykyä tulisi parantaa, jonka vuoksi työryhmä ehdottaa, että korkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten opetus- ja suunnitelmatyössä edetään laajempien kokonaisuuksien suuntaan. Laajojen kokonaisuuksien sisällä tulisi olla mahdollista tehdä yksilöllisiä valintoja. Korkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien tulisi ennakoinnin vaikututtavuuden vahvistamiseksi tehtävä ennakointityötä kaikissa koulutusprosessin vaiheissa. Korkeakouluilta edellytetään vastuuta työelämän ja yhteiskunnan muutosten ennakoinnista ja niihin vastaamisesta.

Kulttuurialan tutkinnon suorittaneiden työttömyys on selvästi korkeampi kuin koulutetun työvoiman työttömyys keskimäärin. Työttömyys aiheuttaa myös tarvetta uudelleen koulutukselle. Työttömyystilanne tosin vaihtelee huomattavasti eri taiteenalojen ja suoritettujen tutkintojen tasojen välillä. Taidealan yliopistotutkinnon vuonna 2007 suorittaneista 76 % toimi palkansaajana, 5 % yrittäjinä, opintoja jatkoi 8 % ja työttömiä oli 4,3 % vuosi tutkinnon suorittamisen jälkeen. Muodollinen koulutus voi olla merkittävä tekijä työllistymisessä taitteen lähialoille kuten opetuslalle, hallintoon tai viestintään.

Työvoimatarpeiden ennakoitien perusteella kulttuurialan koulutustarjonta ei tällä hetkellä vastaa kysyntää. Työvoimaa on kyettävä tuottamaan niille aloille, joilla ennakoitaan työvoimapulaa, eikä laajamittaista väärin kohdentuvasta koulutustarjonnasta seuraavaa työttömyyttä voida pitää hyväksyttävänä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut tavoitteeksi ammatillisessa peruskoulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen kulttuurialan koulutuksen supistamisen koulutustarpeita vastaavaksi. Taidealojen yliopistokoulutukselle ei ole määrällisiä lisästarpeita.

3.4 Taideyliopistot muualla

Taidealan korkeakoulutus on järjestetty vaihtelevalla tavalla eri maissa. Euroopasta ja sen ulkopuolelta löytyy runsaasti esimerkkejä sekä yhden taidealan ympärille rakentuneista pienistä taidealan yksiköistä että näiden yhdistymisen kautta syntyneistä monialaisista Taideyliopistoista tai -korkeakouluista. Lisäksi korkeakoulujen status ja asema vaihtelevat. Kaikissa maissa ei ole mahdollista suorittaa esimerkiksi tohtorin tutkintoja taidealoilla. Taidealan korkeakoulujen ja yliopistojen opiskelijamäärät vaihtelevat myös suuresti muutaman sadan opiskelijan korkeakouluista kymmenien tuhansien opiskelijoiden korkeakouluihin.

Taiteenalojen yhdistämistä yhdeksi monialaiseksi Taideyliopistoksi tai korkeakouluksi on tehty monista eri lähtökohdista käsin eri aikoina. Esimerkiksi Skotlannissa Royal Scottish Academy of Music and Drama (RSAMD) syntyi jo vuonna 1968 (musiikki, elokuva, teatteri, moderni tanssi) ja Berliinin Taideyliopisto, Universität der Künste Berlin (kuvataide, opettajankoulutus, arkkitehtuuri, media, muotoilu, musiikki, esittävät taiteet) muodostettiin 1970-luvulla. Oslon taidekorkeakoulu, Kunsthøgskolen i Oslo (esittävät taiteet, visuaaliset taiteet ja muotoilu) perustettiin vuonna 1996 yhdistämällä viisi itse-

¹⁰ Selvitys koulutus- ja osaamistarpeiden kehittymisestä sekä ennakoinnin tilasta ja kehittämistarpeista 2009. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:3.

näistä korkeakoulua. Lontoon Taideyliopisto, University of the Arts London on toiminut yliopistona vuodesta 2004, mutta sen pohjana olevat taidealan oppilaitokset yhdistettiin 1980-luvulla. Utrechtin Taideyliopistossa, Hogeschool voor de Kunste Utrecht on viisi tiedekuntaa (taide, media & teknologia, musiikki, teatteri, visuaaliset taiteet ja muotoilu sekä taide ja liiketalous). Perinteisten taidealojen koulutuksen lisäksi tarjotaan mm. tuottaja- ja pelialan koulutusta. Vastaavia esimerkkejä on löydettävissä runsaasti Euroopasta ja muualta maailmasta.

Monialaisissa Taideyliopistoissa tai -korkeakouluissa on yleisesti eri taiteenaloille joko omat tiedekuntansa tai koulunsa (school, college) kuten monialaisissa tiedeyliopistoissakin. Turo Virtasen Taideyliopistojen rakenteita koskevassa selvityksessä¹¹ on kuvattu muutamain esimerkein monialaisten Taideyliopistojen toimintaa. Tyypillistä on, että taiteenalat haluavat säilyttää omat ominaispiirteensä ja toimintatapansa samoin kuin tieteenalatkin. Tämä saattaa joissakin tapauksissa vaikeuttaa yhteistoimintaa, mutta ei tee sitä mahdottomaksi. Hallintotehtävien keskittäminen on mahdollistanut sen, että hallintotehtävät eivät rasita laitostasoa. Muutosvaiheessa tarvitaan resursseja, joilla saadaan aikaiseksi näkyviä muutoksia toimintaan.

Jussi Rauvolan selvitykseen Taideyliopistojen yhteistyöstä¹² sisältyi myös lyhyt sähköpostikyselyyn perustuva katsaus ulkomaisten Taideyliopistojen johdon näkemyksistä ja kokemuksista taidealojen välisestä yhteistyöstä. Kyselyn perusteella yhteistyö on vilkkainta ja luontevinta maisteritason koulutuksessa ja jatkokoulutuksessa. Yhteistyö mahdollisti aidon vuorovaikutuksen eri taiteenlajien välillä ja laajemman tietotaidon hyödyntämisen. Yhteistyön haasteeksi koettiin erityisesti merkityksellisten yhteistyöalueiden löytäminen, henkilöstön motivointi ja yhteistyön mahdollistaminen käytännössä. Muutosprosessi koettiin aikaavieväksi. Vastauksissa riittävän suurta yksikkökokoja pidettiin edullisena opintotarjonnan ja tutkimusaiheiden monipuolistamisessa. Myös hallinnollinen tehokkuus ja yksiköiden vahvuus korostuivat. Toisaalta pienen yksikkökoon katsottiin parantavan läpäisyä, kun opiskelijoista voitiin huolehtia yksilöllisemmin.

3.5 Taiteiden ja taiteellisen tutkimuksen nykytila

Taidealan koulutusta antavissa yliopistoissa tehtävällä taiteellisella tutkimuksella tarkoitetaan taidelähtöistä tutkimusta, jonka kysymykset, tavoitteet, metodologia ja teorianmuodostus nousevat taiteellisista ja pedagogisista kokemuksista ja havainnoista. Taiteellisessa tutkimuksessa luodaan uudenlaisia taiteellisia ja pedagogisia käytäntöjä sekä synnytetään uudenlaisia esteettisen havainnon ja toiminnan muotoja ja välineitä.

Suomen Akatemia on arvioinut hiljattain taiteellista tutkimusta ja taiteiden tutkimusta sekä teettämässään kansainvälisessä arvioinnissa¹³ että Suomen tieteen tila ja taso 2009 -raportissaan.¹⁴ Kansainvälisen arvioinnin kohteena oli taidealojen tutkimus ja tutkijankoulutus Kuvataideakatemiassa, Sibelius-Akatemiassa, Taideteollisessa korkeakoulussa, Teatterikorkeakoulussa ja Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnassa vuosina 2003–2007.

11 Taideyliopistojen rakenteiden uudistaminen. Selvitysmies Turo Virtasen loppuraportti 30.9.2006. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:29.

12 Rauvola, J. Taide yli opiston. Taideyliopistojen yhteistyön nykytilanne ja yhteistyön syventämisen mahdollisuudet ja uhkat sisältönäkökulmasta.

13 Research in Art and Design in Finnish Universities. Evaluation Report. publications of the Academy of Finland 4/09.

14 Suomen tieteen tila ja taso 2009. Suomen Akatemian julkaisuja 9/09.

Kansainvälisessä arvioinnissa nostettiin esille se, että Taideyliopistojen tutkimustoiminta on käynnistynyt käytännössä vasta 1980-luvulla ja alan tutkimus on kansainvälisestikin melko nuorta. Haasteena on se, miten tieteellisen tutkimuksen ja taiteen välinen vuorovaikutus toteutetaan. Tutkijaryhmän käsityksen mukaan suomalainen taidealojen tutkimus ja tutkijankoulutus on ollut yksi edelläkävijöistä. Taiteellinen tutkimus syventää taiteiden yhteiskunnallisen merkityksen ymmärrystä sekä tuottaa aitoja innovaatioita. Taiteen tekemisen kanssa vuorovaikutteisessa tutkimuksessa on mahdollisuuksia luoda uudenlaisia tiedontuottamisen tapoja. Tutkimuksella on merkitystä koulutuksen kehittämässä ja se antaa aineksia käytänteiden kriittiseen ja dynaamiseen kehittämiseen yliopistojen sisällä. Taiteellinen tutkimus voi myös kehittää ammattikuvia Taideyliopistoissa. Tutkijaryhmä piti tärkeänä, että jatkossa selvitetään Taideyliopistojen tohtorikoulutuksen ja niissä tehtävän tutkimuksen vaikuttavuutta taiteen kenttään ja laajemminkin yhteiskuntaan.

Suomen tieteen tila ja taso -raportin mukaan taiteentutkimus on viimeisten vuosien aikana saavuttanut joillakin tutkimusalueella hyvän kansainvälisen tason. Kansallisesti kilpailutetun rahoituksen osuus tutkimusrahoituksesta on erinomainen. Tutkimusaiheet ovat monipuolisia, joiltakin osin uusia uria aukovia. Tutkimuksen painopiste on raportin mukaan yhä enemmän siirtymässä monitieteisiin hankkeisiin, joka johtuu taide-elämän ja taiteen eri ilmiöiden sekoittumisesta ja taiteen entistä suuremmasta medioitumisesta. Tämä on merkki siitä, että taiteentutkijat seuraavat tiiviisti myös oman aikansa taideilmiöitä. Monitieteisyys näkyy paitsi eri taiteenalueiden keskinäisissä tutkimushankkeissa myös tutkimusaiheiden liittymisestä yhä enemmän niin yhteiskuntatieteisiin kuin viestintä- ja teknologiatieteisiinkin.

Kansainväliset arvioitsijat esittivät useita suosituksia tutkijankoulutuksen kehittämiseksi, vaikka tutkijakoulujärjestelmää pidettiin hyvänä ja toimivana. Taidealan tohtorikoulutuksen opiskelijamääriä pidettiin liian suurina suhteessa tutkimuksen ohjaajien määrään. Taideyliopistoissa tehtävä tutkimus tulisi nivoa lähemmäksi perusopetusta. Tutkijankoulutusta ja taiteen tohtoreita voitaisiin hyödyntää nykyistä enemmän koulutuksessa. Tutkijanuran kehittämiseen tulisi arvioinnin mukaan panostaa. Tutkijakouluja tulisi kehittää lisäämällä niiden kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä.

Molemmassa arvioinneissa taiteiden ja taiteellisen tutkimuksen suurimmat ongelmat ovat voimavarojen puute, laitosten pienuus ja laitosten välisen yhteistyön puute sekä liian vähäinen kansainvälistyminen. Arviointien perusteella tutkimusta tekevien Taideyliopistojen kokoa ja rakenteita olisi tarkasteltava kriittisesti ja yliopistojen yhteistyötä kehitettävä. Pienissä yksiköissä tutkijat opettavat paljon, hoitavat hallintoa ja vastaavat tutkimusrahoituksen hakemisesta. Tämä johtaa siihen, että tutkimukseen ei voi paneutua. Taiteen tutkimuksen yksiköissä tutkimus tehdään paljolti määräaikaissa tutkimushankkeissa. Heikkoutena mainittiin myös viroissa olevien tutkijoiden sapattivapajärjestelmän puuttuminen.

Taiteen tutkimuksessa on varsin vähän eri laitosten välisiä tutkimushankkeita kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Suomessa kova kilpailu laitosten välillä heikentää myös kansallista yhteistyötä. Kansainvälisen verkottumisen ei arvioida olevan vielä korkealla tasolla. Tutkijoiden liikkuvuuden katsotaan vähentyneen viime vuosina rahoituksen puutteen vuoksi. Tutkijat julkaisevat vähän kansainvälisissä julkaisuissa taiteentutkimuksen kaikilla aloilla. Alan tutkimuksen kehittämiseksi kansainvälistä ulottuvuutta tulisi vahvistaa sekä tutkijankoulutuksessa että tutkimuksessa.

Voimavarojen puute näkyy todellisena ongelmana post-doc -vaiheen kehittämisessä kaikilla laitoksilla. Resursseja vastavalmistuneiden palkkaukseen ei ole. Tuoreita näkökulmia tutkimukseen tuottava nuori tutkijapolvi ei ole löytänyt järjestelmästä kovin paljon toimintamahdollisuuksia.

3.6 Taideyliopistojen välinen yhteistyö

Taideyliopistot ovat kehittäneet toimintaansa itsenäisesti ja niillä on pitkä historia ja traditio oman alansa koulutuksen antajina. Taideyliopistot ovat tehneet yhteistyötä opetuksessa, tutkimuksessa, hallinnossa ja tukipalveluissa. Eniten yhteistyötä on pääkaupunkiseudulla toimivilla Taideyliopistoilla. Kaikki Taideyliopistot ovat tehneet toistensa lisäksi yhteistyötä myös muiden koti- ja ulkomaisten yhteistyökumppaneiden kanssa.

Taideyliopistojen välistä yhteistyötä on käsitelty eri näkökulmista Taideyliopistojen rakenteiden uudistamista koskevissa selvityksissä¹⁵. Tehdyistä selvityksistä huolimatta kattavaa tietoa kaikesta Taideyliopistojen yhteistyöstä ei ole saatavilla. Osa yhteistyöstä on hyvin epämuodollista ja perustuu suullisiin sopimuksiin.

Rauvolan selvityksen mukaan Kuvataideakatemiassa, Sibelius-Akatemiassa, Teatterikorkeakoululla ja Aalto-yliopiston taideteollisella korkeakoululla on paljon toisiaan sivuavia oppiaineita. Tähän määrään ja Taideyliopistojen koko toimintaan suhteutettuna Taideyliopistojen yhteistyö on melko vähäistä. Jatkuvaa yhteistyötä on esimerkiksi Teatterikorkeakoululla ja Aalto-yliopiston lavastuksen, pukusuunnittelun ja elokuvakoulutuksen välillä sekä taideaineiden opettajankoulutuksessa, jossa Sibelius-Akatemia, Teatterikorkeakoulu ja Taideteollinen korkeakoulu ovat järjestäneet yhteisiä kursseja taideaineiden opettajaksi opiskeleville. Aalto-yliopistolla ja Lapin yliopistolla on yhdessä Helsingin yliopiston, Jyväskylän yliopiston ja Tampereen yliopiston kanssa yhteinen visuaalisen journalismin maisteriohjelma. Taidealojen pedagogiikan ja sen tutkimuksen kehittämiseksi on perustettu Hollo-instituutti. Se on alan asiantuntijoiden muodostama yhteistyöverkosto, johon kuuluu tutkijoita ja opetushenkilökuntaa Taideyliopistoista, Aalto-yliopistosta, Jyväskylän yliopistosta, Oulun yliopistosta ja Lapin yliopistosta.

Taideyliopistojen opiskelijat ovat voineet opiskella toisen Taideyliopiston oppiaineita JOO-sopimuksen nojalla. Aalto-yliopistossa on lisäksi kehitetty yliopiston sisäistä liikkuvuutta, joka tapahtuu kaksi kertaa vuodessa tapahtuvan haun kautta. Opiskelijoilla on ollut kiinnostusta yliopistorajat ylittävään opiskeluun, mutta sille on olemassa monenlaisia rajoitteita. Taideyliopistojen JOO-opintoina tarjoamia opintopaketteja on varsin rajoitetusti. Ne ovat pääsääntöisesti samoja, joita tarjotaan muidenkin yliopistojen opiskelijoille. Lisäksi opinnoissa edellytetään riittävää osaamis pohjaa. Lisäksi aikataulut ja ryhmäkoot asettavat rajoitteita. Rauvolan selvityksen mukaan myös opiskelijoiden opiskelumahdollisuuksia toisissa Taideyliopistoissa koskevassa tiedonsaannissa on paljon puutteita ja parannettavaa.

Tehdyissä selvityksissä katsotaan, että nykyjärjestelmä ei riittävästi vastaa olemassa oleviin tarpeisiin. Uudenlaisia osaamisyhdistelmiä ja hyödyllisiä tutkintoja voidaan edistää lisäämällä sivuaineopiskelun ja muiden opintokokonaisuuksien suorittamista yli Taideyliopistorajojen.

Rauvolan selvitykseensä haastattelemien opiskelijoiden kokemusten perusteella Taideyliopistojen välistä yhteistyötä on eniten taiteellisessa toiminnassa ja produktioissa. Se on pitkälti luonteeltaan epävirallista ja epämuodollista. Yhteistyö liittyy usein opiskelijoiden opinnäytetöihin tai kursseihin. Produktioissa tehtävä yhteistyö pohjautuu usein olemassa oleviin kontakteihin ja kaverisuhteisiin. Opiskelijoiden kokemusten mukaan Taideyliopistorajat ylittävää opiskelijoiden yhteistyötä tapahtuu yleensä ilman yliopistojen rohkaisua

¹⁵ Mm. Selvitys kolmen taideyliopiston yhteistyöstä ja elokuvataiteen asemasta. Selvityshenkilö Riitta Väisänen-Lahti. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:1; Taideyliopistojen rakenteiden uudistaminen. Selvitysmies Turo Virtasen loppuraportti 30.9.2006. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:29; Rauvola, J. Taide yli opiston. Taideyliopistojen yhteistyön nykytilanne ja yhteistyön syventämisen mahdollisuudet ja uhkat sisältönäkökulmasta.

tai panosta. Sibeliuksen Akatemian opiskelijat osallistuivat muuta pääkaupunkiseudun Taideyliopistojen opiskelijoita harvemmin yhteisiin produktioihin. Opiskeluaikainen taiteellinen toiminta ja produktiot voisivat toimia nykyistä tehokkaammin ja laajemmin osana Taideyliopistojen koulutusta. Produktioissa voidaan oppia myös ryhmätyöskentelyä, ne valmentavat opiskelijoita työelämään sekä vahvistavat yliopistojen taiteellista toimintaa ja kontakteja ympäröivään yhteiskuntaan. Nykyistä laajempi yhteistyö koulutusohjelmien ja Taideyliopistojen välillä edellyttäisi kuitenkin myös näitä mahdollistavia rakenteita.

Taideyliopistot tekevät melko tiivistä yhteistyötä taiteellisessa ja taiteiden tutkimuksessa sekä tutkijankoulutuksessa. Tästä ovat esimerkkejä osallistuminen yhteisiin tutkijakouluihin ja yhteiset tutkimushankkeet. Luvussa 3.2. on käsitelty tutkimuksen tilasta ja tasosta tehtyjä arviointeja. Näiden perusteella tutkijankoulutus on tehostunut ja kehittynyt tutkijakoulujen myötä ja tutkijoiksi koulutautuvat ja heidän ohjaajansa ovat hyvin verkottuneita. Arvioinneissa todettiin kuitenkin tarve sekä kotimaisen että ulkomaisen yhteistyön lisäämisestä.

Kuvataideakatemiassa, Sibeliuksen Akatemiassa ja Teatterikorkeakoululla on pienen kokonsa vuoksi myös pieni henkilökunta hallinto- ja tukipalveluissa. Opetusta, tutkimusta ja taiteellista toimintaa lähellä olevat tukipalvelut on toteutettu kussakin yliopistossa erikseen. Pääkaupunkiseudun Taideyliopistojen kirjasto- ja tietopalvelut ovat tehneet jo pitkään yhteistyötä. Taideyliopistoilla on yhteinen kokoelmätietokanta Arsca. Jäseninä on myös mm. Metropolia ammattikorkeakoulu. Aalto-yliopistossa toimii tekijänoikeudellinen palveluyksikkö, joka palvelee Aalto-yliopiston lisäksi Kuvataideakatemiassa, Sibeliuksen Akatemiassa ja Teatterikorkeakoulussa työskenteleviä ja opiskelevia henkilöitä. Yksikkö tarjoaa tekijänoikeuteen, sen lähioikeuksiin ja mallioikeuteen liittyviä innovaatiopalveluita Taideyliopistoille. Kuvataideakatemia, Sibeliuksen Akatemia ja Teatterikorkeakoulu ovat osakkaina Helsingin yliopistokiinteistöt Oy:ssä.

II Uusien mahdollisuuksien tunnistaminen – Selvitystyöryhmän ehdotukset

4 Taideyliopistojen kehittämistarpeet

Taideyliopistoselvitystyöryhmä näkee Taideyliopistojen tärkeimpänä kehittämistarpeena entistä korkeamman kansainvälisen laadun tavoittelun. Koulutuksen, tutkimuksen ja taiteellisen toiminnan korkea laatu vahvistaa myös Taideyliopistojen yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja kansainvälistä kilpailukykyä. Taideyliopistoissa laadun parantaminen edellyttää ennen kaikkea kunkin taiteenlajin ydinosaamisen vahvistamista lisäämällä voimavaroja kontaktiopetukseen sekä opetushenkilöstön taiteellisen toiminnan ja tutkimuksen mahdollistamista nykyistä laajemmin. Laadun parantaminen edellyttää myös yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen lisäämistä. Taideyliopistojen koulutuksen laatua on tuettava myös siten, että samalla huolehditaan muun koulutusjärjestelmän ja taiteen perusopetuksen kehittämisestä ja laadukkuudesta.

Toimintaympäristön muutoksista ja kulttuuripolitiikan kehittämistavoitteista nousee lisäksi useita muita Taideyliopistojen toimintaan ja toimintaedellytyksiin kohdistuvia kehittämistarpeita. Taiteella on tutkimuksen ohella merkitystä yhteiskunnan kehittymisessä ja hyvinvoinnin edistämisessä. Taideyliopistot ovat merkittävä yhteiskunnallinen voimavara tilanteessa, jossa taiteen ja luovien alojen merkitys kasvaa.

Taideyliopistojen tulee toiminnallaan vahvistaa taiteen asemaa ja autonomiaa yhteiskunnassa. Vapaan taiteilijan koulutus ja siihen olennaisesti liittyvä taiteellinen tutkimus lähtevät taiteilijasta ja teoksesta, jotka toimivat ja syntyvät ajankohtaisessa tilassa, ajassa ja paikassa. Vapaan taiteen koulutus luo myös erityistä synergiaa tieteiden ja taiteiden sisään synnyttäen uutta tietoa näiden välille.

Yliopistouudistuksen myötä yliopistoilla on entistä paremmat mahdollisuudet reagoida toimintaympäristönsä muutoksiin, kohdentaa voimavaroja strategiaan painoaloihinsa ja monipuolistaa rahoituspohjaansa. Samalla oikeushenkilöllisyys on tuonut yliopistoille täyden taloudellisen vastuun omasta toiminnastaan. Yliopistojen uusi asema korostaa strategisen johtamisen merkitystä. Yliopistouudistuksen yhteydessä valtio on tehnyt merkittäviä lisäpanostuksia huippututkimuksen edellytysten vahvistamiseen ja Aalto-yliopiston muodostamiseen. Tasapainoisen ja monipuolisen yliopistolaitoksen kehittäminen edellyttää myös Taideyliopistojen vahvistamista.

Taidealan kehittäminen edellyttää yliopistoilta entistä vahvempaa ja entistä selvempää panostusta kansainvälisyyteen, valikoitua verkottumista ja kansainvälisempää henkilöstöä ja opiskelijakuntaa.

Kuvataideakatemia, Sibelius-Akatemia ja Teatterikorkeakoulu ovat itsenäisiä yliopistoja, jotka toimivat pitkän historiallisen perinteen seurauksena pieninä koulutusyksikköinä omalla taiteen alueellaan. Aalto-yliopiston taideteollinen korkeakoulu, Lapin yliopiston

taiteiden tiedekunta ja Tampereen yliopiston näyttelijäntäytön koulutusohjelma (NÄTY) toimivat sen sijaan monialaisissa yliopistoissa.

Taideyliopistojen historiallisena taustana on taiteen ammatillinen koulutus. Ammatilliset koulut/akatemioiden ovat koulutustason nousun myötä kehittyneet korkeakouluiksi ja yliopistoiksi. Jatkotutkintokoulutuksen kehittyminen Taideyliopistoissa on nostanut taiteilijoiden asemaa yhteiskunnassa. Taideyliopistojen post doc -tutkimus on kehittymässä ja vaatii tulevaisuudessa lisäresursseja. Taiteilijoiden koulutustason nostaminen ja edelleen kehittäminen on tärkeää. Taiteen ja taiteilijoiden ammattikuvien muutokset edellyttävät Taideyliopistojen strategista yhteistyötä, nykyisen yhteistyön syventämistä ja toiminnan johdonmukaista kehittämistä.

Pienten Taideyliopistojen etuna on vahva oma identiteetti ja profiili, matala organisaatio ja toimivat suhteet oman taiteenalan kenttään ja toimijoihin. Tiedeyliopiston sisälle organisoitun taidealan koulutuksen ja tutkimuksen etuna voidaan taas pitää sitä, että se mahdollistaa tieteen ja taiteen lähemmän vuorovaikutuksen ja toiminnan tieteen ja taiteen rajapinnoilla.

Toisaalta pienissäkin Taideyliopistoissa pitää olla yliopiston keskushallinto ja yliopistolaiset prosessit, mikä raskauttaa toimintaa. Nykyrakenteessa hallinnollisen ja opetuksellisen työn synergia ei kaikissa tapauksissa kohtaa, sillä opettaja/taiteilijakunta joutuu kantamaan keskushallinnollisiakin tehtäviä ja isot muutosprosessit kuten yliopistouudistus kohdentuvat pienelle henkilökunnalle.

Taideyliopistojen nykyinen organisointi ei tue parhaalla mahdollisella tavalla opiskelijoiden monipuolisia tai yksilöllisiä opintopolkuja eikä uusien taiteiden välille syntyvien koulutustarpeiden kehittämistä tai opiskelua organisaatorajojen yli. Rakenne ei tue parhaalla mahdollisella tavalla myöskään jatkotutkintokoulutuksen ja tutkimuksen kehittämistä.

Taiteellinen tutkimus syventää taiteiden yhteiskunnallisen merkityksen ymmärrystä ja tuottaa aitoja innovaatioita. Sillä on myös merkitystä koulutuksen ja käytänteiden kehittämisessä. Arvioiden mukaan taidelähtöinen ja taiteellinen tutkimus ovat saavuttaneet joillakin tutkimusalueilla hyvän kansainvälisen tason ja suomalainen taidealojen tutkimus ja tutkijakoulutus on kuulunut edelläkävijöihin. Kehittyvää tutkimustoimintaa voidaan hyödyntää vahvuutena kansainvälisen profiilin vahvistamisessa.

Ongelmana on ollut, että Taideyliopistoissa tehtävä tutkimus ja erityisesti taiteellinen tutkimus on jäänyt lähes kokonaan kilpaillun rahoituksen ulkopuolelle. Samoista voimavaroista Taideyliopistojen kanssa kisaavat isot tiedeyliopistot ja opiskelijoista ja henkilökunnasta yhä enemmän myös yliopistot maailmanlaajuisesti. Toimintaympäristön muutokset huomioon ottaen uhkakuvana on taidealojen koulutuksen, taiteellisen toiminnan ja tutkimuksen kehittämismahdollisuuksien ja näkyvyyden hiipuminen pienissä Taideyliopistoissa.

Nykyisen mallin heikkouksina voidaankin pitää pienten organisaatioiden haavoittuvuutta, koulutuksen ja tutkimuksen kapea-alaisuutta sekä voimavarojen niukkuutta erityisesti kansainvälistymisen, tutkimuksen, taiteellisen toiminnan ja muun strategisen kehittämisen alueilla.

Taidealan yliopistoilla on nykyisin yhteistyötä niin tukipalveluissa kuin opetuksessa, tutkimuksessa ja taiteellisessa toiminnassakin. Yhteistyö on kuitenkin perustunut pääosin henkilötason kontakteihin, pistemäisiin ja määräaikaisiin usein opiskelijälähtöisiin sinänsä omaperäisiin hankkeisiin. Löyhät yhteistyörakenteet kasvattavat pienissä Taideyliopistoissa helposti yksittäisiä hallinnollisia toimintoja tai niitä vaikeuttavat koordinaation, projektiosaamisen tai resurssien puute.

5 Taideyliopiston tavoitteet, mahdollisuudet ja uhat

Viime vuosina Taideyliopisto -konseptia on ehdotettu useampaan kertaan ratkaisuna Taideyliopistojen kehittämiseksi. Seuraavassa on tarkasteltu Taideyliopiston perustamiseen liittyviä tavoitteita, mahdollisuuksia ja uhkia. Selvitysryhmän laatima SWOT-analyysi on tämän muistion liitteenä.

Taideyliopiston tavoitteena olisi antaa laaja-alaista tutkimukseen ja taiteelliseen toimintaan perustuvaa kansainvälisesti laadukasta opetusta. Taideyliopiston kehittymisen kannalta kansainvälistyminen olisi laadunvarmistamisen väline. Olennaisena tavoitteena olisi kirkastaa Taideyliopiston ja sen akatemioiden kansainvälistä profilia ja panostaa kansainvälistymiseen kaikilla tasoilla. Vahvempi kansainvälistyminen mahdollistaisi taiteen eri muotojen liikkumisen yli rajojen, osittain myös yli kielirajojen. Vahvempi kansainvälinen profiili voisi merkitä professori- ja opiskelijavaihdon tiivistämistä, kansainvälisten masteri- ja tohtoriohjelmien luomista, taiteellisen tutkimuksen kansainvälisten verkostojen kehittämistä sekä eri taiteellisten projektien työstämistä vuorovaikutuksessa kansainvälisten partnerien kanssa.

Taideyliopiston tavoitteena olisi turvata tulevinakin vuosikymmeninä Suomen edelläkävijän asema taidealojen yliopistotasoisessa koulutuksessa ja taiteellisessa tutkimuksessa. Taideyliopisto mahdollistaisi opiskelijalle joko syventymisen omalle taiteenalalle tai aikaisempaa laajemmat, yksilölliset opintopolkumahdollisuudet. Taideyliopisto mahdollistaisi myös vahvemman verkostoitumisen tiedeyliopistoihin, joissa on taidealan koulutusta. Taideyliopisto mahdollistaisi myös yhteistyöalueiden kehittämisen. Esimerkkejä luontevista yhteisistä alueista ovat taidepedagogiikka, taideteoria, taiteilija yhteiskunnassa, uudet mediat, yleisötyö, äänitaide, kirjoittaminen sekä tuottaminen ja kuraattoritoiminta. Koulutusalueita/opintokokonaisuuksia, joita voisi harkita avattaviksi ovat esimerkiksi uusi visuaalinen design (valo+lavastus), ooppera ja uusi musiikkiteatteri, live art ja performance studies, baletti, elokuvanäyttelemine, nykysirkus, installaatiotaide, visuaalinen viestintä, ekologia ja eettisyys. Olisi mahdollista myös kehittää nykyistä tarjontaa yleisiä valmiuksia antavissa opinnoissa kuten kieliopinnoissa, it-taidoissa ja tutkimuksen perusteissa. Ruotsinkielisen opetuksen järjestämisessä saataisiin synergiaetuja.

Tutkimuksen vahvistamiseksi ja kriittisen massan luomiseksi Taideyliopistossa voisi laajentaa tutkijakoulutoimintaa, jonka alla voisi toimia eritavoin profiloituneita tohtoriohjelmiä. Taideyliopiston muodostaminen loisi mahdollisuuksia myös tutkijanuran kehittämiseksi yhdessä taidekentän kanssa. Koulutuksen ja tutkimuksen tarkempi sisällöllinen

kehittäminen tulisi kuitenkin jättää Taideyliopiston professorikunnan, neuvostojen ja johdon pohdittavaksi.

Taideyliopiston toiminnalla voitaisiin vaikuttaa yhteiskunnan kehittämiseen myös muilla kuin taidealoilla. Taideyliopiston tulisi parantaa opiskelijoiden työelämävalmiuksia kehittämällä yhdessä menetelmiä ja opintoja, jotka tukevat opiskelijoiden valmiuksia työllistää itsensä taiteilijana kansainvälisessä ympäristössä sekä kykyä hyödyntää asiantuntemustaan muuttuvissa taidealan ammateissa.

Taideyliopistolla olisi vahva alueellinen vaikuttavuus laajasti kotimaassa. Sekä opiskelijat että valmistuvat taiteilijat ja pedagogit toimivat eri puolella Suomea. Taideyliopistolla olisi myös aiempaa vahvemmat edellytykset toimia pääkaupunkiseudun ulkopuolelle ulottuvan näyttely-, festivaali- ja esitystoiminnan kautta mm. yhteistyössä alueellisten museoiden ja ammattikorkeakoulusektorin kanssa. Taideyliopistojen näkyvyyttä voitaisiin lisätä myös akatemioiden ja kentän yhteisillä taidefestivaaleilla sekä erilaisilla tapahtumilla ja installaatioilla kuten paikka- ja tilasidonnaisella taiteella tai valo- ja äänitaiteella. Taideyliopiston yhteistyötahoina olisivat myös ne tiedeyliopistot, joissa on taidealan koulutusta, tutkimusta ja taiteellista toimintaa kuten Lapin yliopisto, Tampereen yliopisto ja Aalto-yliopisto.

Tavoitteena olisi kehittää myös täydennyskoulutuksen ja avoimen yliopiston yhteistyömuotoja vallitsevien toimintaedellytysten puitteissa.

Taideyliopiston muodostaminen mahdollistaisi hallinnollisten palveluiden asiantunteumuksen vahvistamisen ja toimintavarmuuden kehittämisen. Palveluissa kehitettäviä alueita olisivat esimerkiksi yhteiset juridiset ja taloudelliset palvelut sekä tekijänoikeus- ja turvallisuuspalvelut. Periaatteena olisi, että opiskelijoita ja opettajia tukevat palvelut säilyisivät lähipalveluina kussakin akatemiassa.

Selvitystyöryhmä tarkasteli myös, mitä uhkia Taideyliopisto -konseptiin voisi liittyä. Uuden yliopiston muodostaminen edellyttää pitkäjänteistä sitoutumista yliopistoissa. Suurimmat uhat liittyvät yliopistoyhteisön uudistusväsymykseen ja yhteisen tahtotilan löytymiseen sekä nykyisen taidekoulutuksen traditioiden katkeamiseen ja identiteetin häviämiseen isomassa kokonaisuudessa. Yhteisen tahtotilan puute voi estää Taideyliopiston mahdollisuuksien hyödyntämisen. Tarkastelussa otettiin huomioon myös uhat, jotka liittyisivät nykytilan säilyttämiseen. Näitä uhkia ovat erityisesti taidealojen koulutuksen ja tutkimuksen merkityksen ja näkyvyyden hiipuminen voimavarojen niukkuuden vuoksi sekä uudistumisen pysähtyminen organisaatioiden haavoittuvuuden vuoksi.

6 Taideyliopiston toimintarakenne

Taideyliopiston toimintarakenteen tulisi tukea yliopiston laadukasta ja tehokasta toimintaa sekä moniarvoisen taideyhteisön syntymistä. Tavoitteena olisi vahvistaa nykyisten taidealojen koulutusta ja mahdollistaa taiteen uusien muotojen kehittäminen. Taideyliopistolla tulisi olla yhteinen johto ja hallitus. Yhteinen strateginen päätöksenteko tukisi kansallisen ja kansainvälisen profiilin kirkastamista ja näkyvyyden vahvistamista.

Taideyliopiston muodostamisella ei tulisi vaarantaa Kuvataideakatemiaa, Sibelius-Akatemiaa ja Teatterikorkeakoulun ydinosaamista eikä kansallista ja kansainvälistä tunnettuutta. Tämän vuoksi olisi tarkoituksenmukaista muodostaa Taideyliopiston toimintarakenne mallille, jossa on kolme akatemiaa: Kuvataideakatemia, Sibelius-Akatemia ja Teatterikorkeakoulu. Taideyliopiston toimintaa tulisi kehittää ytimeä käsin luomalla konkreettisia yhteistoiminnan muotoja akatemioiden välille ratkaisemaan niihin liittyviä resurssi-, koordinointi- ja työnjakokysymyksiä osin jo ennen Taideyliopiston muodostamista.

Taideyliopiston tarkempaa organisaatio- ja johtamismallia pitäisi tutkia vertailemalla vastaavanlaisia kansallisia ja kansainvälisiä liittyviä. Tavoitteena olisi luoda toimiva johtamisjärjestelmä, jossa valta ja vastuut ovat selvät ja jossa akatemioiden sisäinen akateeminen päätöksenteko ja laadunvarmistus säilyisivät. Uuden yliopiston muodostaminen, sen toimintarakenteen ja toiminnan suunnittelu tulisi toteuttaa sisältölähtöisesti mahdollistamalla henkilökunnan ja opiskelijoiden osallistuminen muutosprosessiin. Tämä on oleellista, koska menestyäkseen Taideyliopisto tarvitsee sen kehittämiseen sitoutuneen yliopistoyhteisön. Taideyliopiston synnyttäminen ei olisi vain hallinnollinen tai taloudellinen uudelleenjärjestely, vaan pääpaino olisi opetuksen, tutkimuksen, taiteellisen toiminnan, kansainvälisyyden ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden vahvistamisella. Valmistelua varten voitaisiin perustaa erillisiä projektiryhmiä, joissa olisi edustus nykyisten yliopistojen johdosta, henkilökunnasta ja opiskelijoista.

Valmistelun onnistuminen edellyttäisi riittävää aikaa ja voimavaroja. Toisaalta uudistusprosessin onnistumista edesauttaisi se, että muutostila ja epävarmuus eivät jatkuisi vuosikausia. Yliopistojen keskeisistä kehittämistavoitteista sovitaan määrävuosiksi yliopistojen ja opetus- ja kulttuuriministeriön välisissä sopimusneuvotteluissa. Yliopistojen uusi sopimuskausi alkaa vuonna 2013. Samassa aikataulussa uudistetaan myös yliopistojen rahoitusmalli. Taideyliopiston muodostamisen tavoiteaikataulu olisi luontevaa ajoittaa uuden sopimuskauden alkuun, jolloin rahoitusmallin valmistelussa voitaisiin ottaa huomioon myös uuden yliopiston rahoitustarpeet.

Taideyliopiston yhteistyörakenteiden ja verkostojen perustana tulisi olla koulutuksen, taiteellisen toiminnan ja tutkimuksen sisällöt. Taideyliopiston toiminnan ja toiminta-

rakenteen kannalta olisi keskeistä ratkaista, miten yhteistyö Aalto-yliopiston ja muiden yliopistojen taideyksiköiden kanssa toteutetaan. Selvitystyöryhmän näkemyksen mukaan yhteistyö voisi tarkoittaa esimerkiksi yhteisiä koulutusohjelmia, tohtoriohjelmia tai laitoksia ja yhteisiä suunnittelusyklejä.

Yliopistot ovat lain mukaan julkisoikeudellisia laitoksia tai säätiöitä. Säätiömuotoisen yliopiston muodostaminen edellyttäisi säätiöpääoman keräämistä. Säätiöpääoman tuottoja voidaan käyttää yliopiston kehittämiseen. Taideyliopiston pienen koon vuoksi säätiöpääoman tuotot eivät välttämättä muodostuisi merkittäviksi. Valtion lisäpanostukset Taideyliopistolle tulisivatkin selvitystyöryhmän näkemyksen mukaan kohdistaa ennen kaikkea toiminnan kehittämiseen. Taideyliopiston oikeushenkilömuoto olisi näistä syistä luontevimmin julkisoikeudellinen laitos.

Nykyiset Taideyliopistot Kuvataideakatemia, Sibelius-Akatemia ja Teatterikorkeakoulu ovat yliopistolailla perustettuja julkisoikeudellisia laitoksia. Yliopistojen lakkauttaminen, yhdistäminen ja perustaminen tapahtuvat yliopistolakia muuttamalla. Tämä edellyttäisi hallituksen esityksen valmistelun käynnistämistä yliopistolain muuttamisesta ja muutoksen voimaantulosta. Voimaantulossa säädettäisiin mm. yhdistyvien yliopistojen opiskelijoiden, henkilökunnan, omaisuuden ja sopimusten siirtymisestä Taideyliopistolle sekä Taideyliopiston järjestäytymisestä. Taideyliopistojen ylioppilaskunnat yhdistyisivät yhdeksi ja voimaantulossa säädettäisiin myös ylioppilaskunnan järjestäytymisestä.

Yliopistot päättävät yliopistolain mukaan itse sisäisestä hallinnostaan. Taideyliopiston johtosääntöä valmisteltaessa tulisi ottaa huomioon nykyisten yliopistojen koko ja erilaiset tarpeet.

7 Kustannusvaikutukset ja tarvittavat lisäpanostukset

Taideyliopiston koulutuksen, tutkimuksen ja taiteellisen toiminnan vahvistamiseen, niiden pitkäjänteisen kehittämisen turvaamiseen sekä Taideyliopiston yhteistyörakenteiden valmisteluun tarvittaisiin lisärahoitusta. Taideyliopistot ovat arvioineet, että valtion rahoitukseen tulisi tehdä 18 miljoonan euron pysyvä tasokorotus. Musiikkitalon myötä lisääntyvät vuokrakustannukset eivät sisälly ehdotettuun lisärahoitukseen. Lisärahoitus tulisi kohdentaa Taideyliopiston toiminnan ja sisältöjen kehittämiseen. Tämän vuoksi selvitystyöryhmä ei ehdota uuden kiinteistön tai kampuksen rakentamista mahdolliselle Taideyliopistolle. Akatemit jatkaisivat Helsingin Yliopiston Kiinteistöyhtiön kanssa omaa kiinteistöstrategiaansa, Kuvataideakatemia ja Teatterikorkeakoulu Sörnäisissä, Sibelius-Akatemia Töölössä. Tasokorotuksen lisäksi Taideyliopiston valmistelua tulisi tukea ministeriön riittävällä erillisrahoituksella.

Taideyliopiston kytkeytyminen kansalliseen taidekenttään edellyttää riittävän rahoituksen turvaamista myös metropolialueen ulkopuolisille taiteen koulutus- ja tutkimusyksiköille.

Yliopistojen keskeisistä kehittämistavoitteista sovitaan määrävuosiksi yliopistojen ja opetus- ja kulttuuriministeriön välisissä sopimusneuvotteluissa. Seuraava sopimuskausi alkaa vuonna 2013. Samassa aikataulussa uudistetaan myös yliopistojen rahoitusmalli. Yliopistojen nykyinen rahoitusmalli ei kaikin osin sovellu suoraan Taideyliopistojen rahoitusmalliksi, sillä se ei ole parhaalla mahdollisella tavalla ottanut huomioon Taideyliopistojen toimintaa sekä niissä tehtävän tutkimuksen ja taiteellisen toiminnan erityisluonnetta. Yliopistojen rahoitusmallin uudistamisen yhteydessä tulisikin ottaa huomioon nykyistä paremmin taidealojen omaleimaisuus ja Taideyliopistojen toimintaa kuvaavat kriteerit.

8 Edellytykset kansallisesti ja kansainvälisesti vahvemman Taideyliopiston synnyttämiseksi

Selvitystyöryhmä esittää Kuvataideakatemiasta, Sibelius-Akatemiasta ja Teatterikorkeakoulusta muodostettavan monialaisen taideyhteisön – Taideyliopiston perustamista koskevan valmistelun käynnistämistä. Kansallisesti ja kansainvälisesti vahvemman Taideyliopiston synnyttäminen edellyttää selvitystyöryhmän mielestä seuraavia ratkaisuja:

- 1 Taideyliopisto profiloituu kansainväliseksi vapaan taiteen yliopistoksi. Taideyliopisto vahvistaa toiminnallaan taiteen asemaa ja autonomiaa yhteiskunnassa sekä koko Suomen taide- ja kulttuurielämää. Taideyliopisto on moniarvoinen taideyhteisö, joka avaa uusia mahdollisuuksia taiteilijoiden koulutuksen ja alan tutkimuksen vahvistamiselle kansainvälistyvässä toimintaympäristössä. Taideyliopisto kehittää toimintaansa taidelähtöisesti. Yliopisto on kansainvälisesti verkottunut ja sillä on kansainvälinen opiskelija- ja henkilökunta. Yliopisto on taidelähtöisen ja taiteellisen tutkimuksen edelläkävijä.
- 2 Kuvataideakatemian, Sibelius-Akatemian ja Teatterikorkeakoulun päätöksentekuelimet tekevät itsenäisesti päätöksen osallistumisestaan Taideyliopiston synnyttämiseen. Taideyliopiston perustaminen edellyttää myös hallituksen ja eduskunnan päätöstä yliopistolain muuttamisesta.
- 3 Taideyliopistolla tulisi olla yhteinen johto ja hallitus sekä strateginen päätöksenteko. Toimintarakenne perustuisi akatemiamallille, jossa kunkin akatemian sisäinen taiteellinen päätöksenteko säilyisi. Yliopistossa olisi kolme akatemiaa: Kuvataideakatemia, Sibelius-Akatemia ja Teatterikorkeakoulu. Korkeakoulujen nykyiset nimet ja muut tekijät, joiden varaan niiden kansallinen ja kansainvälinen tunnettuus rakentuvat tulee säilyttää.
- 4 Taideyliopiston johtosääntöä valmisteltaessa otetaan huomioon nykyisten yliopistojen koko ja erilaiset tarpeet. Päätöksentekuelimissä tulee olla kaikkien nykyisten yliopistojen edustus.
- 5 Taideyliopiston muodostaminen tulisi valmistella sisältölähtöisesti mahdollistamalla henkilökunnan ja opiskelijoiden osallistuminen muutosprosessiin. Uuden yliopiston ja sen yhteistyörakenteiden, asiasisältöjen sekä yksikkö- ja toimintarakenteiden valmistelusta vastaisivat erilliset projektiryhmät, joissa olisi edustus nykyisten yliopistojen johdosta, henkilökunnasta ja opiskelijoista. Uusi yliopisto voisi aloittaa toimintansa vuoden 2013 alusta.

- 6 Taideyliopistolle tulisi taata kansainvälisen laadun ja kilpailukyyn edellyttämät voimavarat. Valtion rahoitukseen tulisi Taideyliopistojen arvion mukaan tehdä 18 miljoonan euron pysyvä tasokorotus. Lisärahoitus tulisi kohdentaa pääsääntöisesti Taideyliopiston toiminnan ja sisältöjen kehittämiseen. Tämän vuoksi Taideyliopistolle ei ehdoteta uuden kiinteistön tai kampuksen rakentamista. Akatemit jatkavat Helsingin Yliopiston Kiinteistöyhtiön kanssa omaa kiinteistöstrategiaansa, Kuvataideakatemia ja Teatterikorkeakoulu Sörnäisissä, Sibelius-Akatemia Töölössä. Tasokorotuksen lisäksi Taideyliopiston valmistelua tulisi tukea ministeriön riittävällä erillisrahoituksella.
- 7 Taideyliopiston toiminnan kehittämisessä keskeisiä olisivat seuraavat viisi periaatetta:
 - Taidekoulutuksessa olennainen ja välttämätön henkilökohtainen opetus ja pienryhmäopetus tulee taata perusopetuksessa laajasti.
 - Opetus- ja tutkimushenkilökunnalla pitää olla mahdollisuus lisätä oman taiteellisen toiminnan tai tutkimuksen osuutta työajassaan.
 - Tutkimustoiminnan edellytyksiä parannetaan.
 - Kansainvälistyminen on keskeinen strateginen tavoite.
 - Opiskelijalähtöisiä yhteistyömuotoja akatemioiden välillä tuetaan.
- 8 Taideyliopiston ja siihen verkostoituneiden tiedeyliopistoissa toimivien taidealan koulutusyksiköiden yhteistyötä tiivistetään yhteisillä koulutusohjelmilla, tohtoriohjelmilla, yksiköillä tai laitoksilla sekä yhteisillä suunnittelusykleillä.
- 9 Yliopistojen rahoitusmallin uudistamisen yhteydessä otetaan huomioon taidealojen omaleimaisuus ja Taideyliopistojen toimintaa kuvaavat kriteerit.

SWOT-tarkastelu Taideyliopistosta

VAHVUUDET	HEIKKOUEDET
<ul style="list-style-type: none"> - Entistä parempi toiminnallinen ja taloudellinen riskinotto kyky - Yhteistyöalueiden asema vahvistunut (mm. taidepedagogiikka, taide teoria, taiteilija yhteiskunnassa, uudet mediat, yleisötyö, äänitaide, kirjoittaminen sekä tuottaminen ja kuraattoritoiminta) - Opiskelijoilla nykyistä enemmän valinnanmahdollisuuksia, omalle taiteenalalle syventymisen ohella mahdollisuudet yksilöllisiin osaamisyhdistelmiin ja opintopolkuihin - Nykyistä laajempi opintotarjonta yleisiä valmiuksia antavissa opinnoissa (kielet, tutkimuksen perusteet, it-taidot jne.) - Hallinnollisten palvelujen asiantuntemus ja toimintavarmuus kasvaa 	<ul style="list-style-type: none"> - Uuden yliopiston muodostaminen työlästä - Uutta osaamista tarvitaan runsaasti - Taideyliopisto olisi edelleen pieni yliopisto yliopistokentässä
MAHDOLLISUUDET	UHAT
<ul style="list-style-type: none"> - Koulutuksen, tutkimuksen ja taiteellisen toiminnan laatua voidaan kohottaa rahoituspohjan vahvistuessa - Taiteen aseman ja autonomian vahvistuminen yhteiskunnassa vapaisiin taiteisiin profiloituneen yliopiston kautta - Kansainvälistyminen vahvistuu kaikessa toiminnassa - Kansainvälisen edelläkävijän aseman vakiinnuttaminen taide- ja taiteilijälähtöisessä tutkimuksessa - Tutkijanuran kehittäminen yhdessä taidekentän kanssa, uusia työllistymismahdollisuuksia tutkijoille - Yhteisen keskustelun ja toiminnan kautta syntyy uutta ajattelua, taidetta ja mahdollisuuksia myös nykyisten taidelajien välille - Opiskelijoiden työelämävalmiudet parantuvat, mahdollisuudet kehittää itsensä työllistämisen osaamista taidealoille - Alueellinen vaikuttavuus vahvistuu, nykyistä paremmat edellytykset ulottaa mm. esitys- ja näyttelytoimintaa pääkaupunkiseudun ulkopuolelle. - Kaksi- ja monikielisyys vahvistuminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Yhteisen tahtotilan puute voi estää kehittymisen ja mahdollisuuksien hyödyntämisen - Uudistusuhpeus ja epävarmuus tulevasta heijastuvat korkeakoulu yhteisön toimintakykyyn - Nykyisen taidekoulutuksen traditiot katkeavat ja identiteetit häviävät - Nykyisten yliopistojen tunnetut brändit häviävät Taideyliopistossa - Byrokratian lisääntyminen

SWOT-tarkastelu nykytilasta

VAHVUUDET	HEIKKOUEDET
<ul style="list-style-type: none"> - Vahvat perinteet, identiteetit ja profiilit - Hyvä tunnettuus - Toimivat suhteet oman taidealan kenttään ja toimijoihin - Matalat organisaatiot 	<ul style="list-style-type: none"> - Organisaatioiden haavoittuvuus - Pieni opettaja- ja taiteilijakunta hoitaa myös keskushallinnollisia tehtäviä - Voimavarojen niukkuus - Koulutuksen ja tutkimuksen kapea-alaisuus - Hallinnollisen osaamisessa ja johtamisen tuessa puutteita - Opiskelijoiden monipuoliset ja yksilölliset opintopolut eivät mahdollistu riittävästi - Taiteiden välisten koulutus- ja tutkimustarpeiden kehittäminen vaatii organisaatorajojen ylittämistä
MAHDOLLISUUDET	UHAT
<ul style="list-style-type: none"> - Itsenäisen profiilin kehittäminen kansallisesti ja kansainvälisesti 	<ul style="list-style-type: none"> - Taidealojen koulutuksen ja tutkimuksen merkityksen ja näkyvyyden hiipuminen voimavarojen niukkuuden vuoksi - Itsenäisinä pieninä yliopistoina ei mahdollisuuksia vasta taidekentässä ja taideammateissa tapahtuviin muutoksiin - Organisaatioiden haavoittuvuus estää uudistumisen - Kansainvälistyminen ja kansainvälinen verkottuminen ei etene ja tätä kautta myöskään toiminnan laatu ei kehity



Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la culture

ISBN 978-952-485-985-1 (PDF)

ISSN-L 1799-0327

ISSN 1799-0335 (PDF)